

111887

Noen opplysninger om

SS-Regiment N O R G E

Samlet av Trygve Rønning

- Våren 1943. Oppstilling på troppøvelsesplassen Grafenwohr (Auerbach)
- Sept. " Overført til Kroatia. Området ved Sisak og Kostaniza
- Nov. des. " Etter å ha blitt øylost av kosakenheter overført til østfronten
- Des. " I. Bataljon "NORGE" i kvarter ved Lenin radfronten (øvre og nedre Gorbivitzu. Senere til området ved Lopuschinka som armekorps reserve. Bat. blir utrustet med ski og pulker, samt får kjøretøyer.
- 14.1.-44 Russisk storoffensiv starter fra (Oranienbaum-kessel). I bat. blir satt inn i området vest for Ropscha. Fiendekontakt fikk bataljonen samme kveld.
- 15.-17. Små tilbaketrekninger på grunn av trykk fra overlegne russiske styrker (Tanks, Artilleri og Stalin-organer.) Store tap. - De av bat folk som hadde deltatt i nærkampskole ved divisjonsstaben tilb
- 18.-23/1. Tilbake mot sydøst, senere syd i retning Witino. Trosset flyttes vestover. (Chulgisi-Gubanizu-Wolosowow-Kirowo.)
- 26/1 Kamper under tilbaketrekking gjennom sump- og skogområdet nord for hovedvegen mot vest i retning Gurlowo (Begunizi-Rotschina-Osakowo-Kustowo.)
- 29/1. Vestover mot Jamburg. (over Opolje). Går i stilling sammen med enheter fra hæren syd for Jamburg og vest for elven Jugg. LUGA
- 31/1-1/2. Sterke angrep på Jamburgstillingen. Jamburg oppgis. Tilbake til Narwa. Her holdes stillingene til i juli samme år.
- 25.7. -44 Tilbake til Tannenbergstillingen. (Schwedewald-Kinderheimhöhe-Grenadierhöhe - Höhe 69.9 - Waiwara.)
- 18.9. -44 Tannenbergstillingen blir oppgitt. Over til beredskapstilling nord for Baldone.
- 23.9.-44 Angrep fra denne stilling mot øst. Raskt frem til linjen Dekmer-Kallapji. (Asenbergi - Tici - Blunawas. Kommandør III Bataljon tildeles ridderkorset.
- 26/9-6/10. Kamper om Doblen (Shermantanks dukker første gang opp)
- 6 -12/10. Tilbaketrekninger på sydavsnittet. Forsvarskamper foran Libau. Inn i stillingene langs grenselinjen mellom tysk og sovjet. Høy
- 15/10 39.1. (Pferdekopfhöhe-Klein Trekni - Goldnicki - Purasati - Annenhof - Skuodas.) (II Bat. "Norge" og Hstf. Sperles)
- 22/10 Sterke russiske angrep på Indriki. Fornyede angrep 27 fra tilsammen 45 divisjoner og et tankkorps.
- 29/10. Tilbake til syd og sydøst for Preekuln. Etter gjentagne angrep roligere frem til jan.-45. (3dje Kurlandslag fra okt. til jan.-45)
- 23.1.-45 4de Kurlandslag tar til. "Norge" når frem til området ved Libau
- Febr. mars. Innsats i området ved Stargard. Samtidig oppfriskning ved Masso
- 16/2 -45! Ved Ihna. Fremrykking med inntagelse av Reichenbach, Schlagenthi (Stolzenfelde - Maucweder) Tidl. også ved Reetz. (Jakopshagen - Altenwdel - Kallies.
- 19 og 20/2 Sterke fiendlige angrep. Tilbake til Bonin. Senere Hornskrug. Kamper ved motorvegen syd for Hornskrug.
- 16.3. Kamper ved Altdamm. Avdelingen blir trukket tilbake til vestsid av Oder. Nyoppsetting. På denne tid overføres I Bataljon til "Wiking"
- 10/4. Sammenbrudd ved Oder.
- 16 og 17/4. Nye stillinger syvest for Frankfurt. (Münchhofe - Dahmsdorf - Hermersdorf - Obersdorf.) Tilbake til Strausberg og Eberswalde.
- 20.24/4 Gieltsdorf. Alt Landsberg, Mahlsdorf Karlshorst, Spree.
- 25/4. Restene av Regimentene "Danmark" og "Norge" samles under en kommandør. Fronten ved Spree faller sammen. Sluttkampen om Berli inledes. Slutt 2/5. Utbruddsforsøk?
- Sluttkampene ved div. "Wiking" på sydøstfronten?

Hell, 19.04.93.
Trygve Rønning.

Kjære Martinus A. Hauglid.

Jeg har med takk mottatt ditt brev av 14.04, og legger ved en oppstilling om hvorledes vårt tross var oppstilt og hvilke personer som deltok. Skulle noe være uklart, så får du bare spørre. Det kan jo være ting jeg har oversett og det er selvfølgelig mere en kunne ha skrevet om.

Det er veldig interessant å se at du har funnet waffenwarten i 7. komp. Vil det si at han er i live og har du hans adresse? Jeg er jo ikke i tvil om at jeg kunne ha mye å prate med ham om.

Vi var jo noen millioner i amerikansk fangenskap etter krigen men det var jo ikke mindre farlig for det. Det er nok for mye forlangt at jeg skulle ha vært så heldig å treffe herr Gutenzweig der.

Jeg håper du får noe utbytte av det jeg sender deg.

Med hjertelig hilsen.

Trygve Rønning

Jeg har idag mottatt ditt brev angående oppbyggingen av et tross og skal prøve å sette sammen en oppstilling ang. denne sak.

Sjefen for et tross var hos oss en høyere underoffisersgrad. I 9.kompani "Norge" var det en haupscharfuhrer ved navn Fritz Harbusch fra Hanover. Han var en stor røslig kar med myndighet og som forlangte hard disiplin. Populært ble stillingen som het "Stabsscharfuhrer" kalt for "Spiess". Kompaniets mor var også denne stillingen kalt og her kommer vel det ordet inn som sier at "Kjært barn har mange navn". Spiessen sørget for alt det administrative for kompaniet med fullmakt fra kompanisjefen som jo var kompaniets øverstkommanderende.

Selvfølgelig kunne ikke Stabsscharfuhreren gjøre alt selv og derfor hadde han med seg en hel del folk, til å styre med alt forekommende arbeide. Og her kommer en oppstilling av det som var nødvendig av folk:

Proviantsjefen (Der Fourier): Han var sjef for kjøkkendepartementet og provianteringen. Som en forstår så var dette en veldig viktig jobb og den som ikke var kompetent her, måtte heller se seg om etter en annen jobb. I felten fikk soldatene proviant en gang i døgnet, hvis de var heldige og da burde det helst smake bra det en fikk. Hos oss het denne karen Fritz Muller og var fra Posen i Vestpreussen, nå Poznan i Polen. Han gjorde en bra jobb så lenge han var hos oss.

Proviantsjefen hadde opptil to kokker så lenge kompanistyrken var normal men ettersom behovet for folk foran ble stort og kompaniets styrke ble mindre så endte de ofte opp som infanterister eller sykebærere og forsvant fra kompaniet til lasaretter som sårede eller de falt.

Vi var igrunnen heldige som hadde 5-6 russere ved trosset som hadde blitt tatt til fange og hadde sagt seg villige til å hjelpe til ved trosset. En av disse var Valloni fra Stalingrad som var en utmerket kokk og som tilslutt var den som sto for hele matstellet, og 9.kompani var kjent for velsmakende mat. Vannhenting og annet sjauerarbeide sørget også våre russiske venner for.

Der S c h i r r meister var den som tok seg av det biltekniske ved kompaniet og han hadde også med seg et par mann, heriblant også en russer som het Gregory og var fra Krasnodar i Kaukasus. En førsteklasse mekaniker. Vår Shirrmeister var Oberscharfuhrer Hoepken fra Hamburg. Han ble senere kompanisjef i 10.komp.Norge i Kurland. Knut Baardseth kjente ham godt.

Der Munitionswart var den som sørget for at det vi skjøt avgårde var tilstede i riktige mengder til rett tid. Hos oss het denne mannen von Dolenga; men han ble sendt til divisjonsstaben på et tidlig tidspunkt i kompaniets historie, i Kroatia. Så ble dette lagt under Waffenwarten som het Fritz (igjen) Mettsner fra Recklinghausen i Ruhr. Han hadde en hjelper som var Waffenmeistergehilfe, som da i den første tiden var meg. Fritz Mettsner var en grei kar i alle henseender; men han holdt strengt på rangen og på hvem som skulle gjøre det forefallende arbeide. Det betød at det for det meste falt på meg. Fritz Mettsner var unterscharfuhrer. Waffenwartens oppgave var å sørge for at alle våpen var i stand og at de foreskrevne mengder var til stede. Det var stadig en kamp for å holde bestanden oppe på det foreskrevne nivå od da måtte en helst ha en svartbestand, som en kunne få ved å samle opp våpen fra slagmarkene der de ble etterlatt. Ved trosset var det ofte en international våpensamling. Særlig da maskinpistoler og maskingeværer fra den andre siden. Jeg skal komme tilbake til dette siden.

Stabsscharfuhreren hadde også andre hjelpere ved trosset. Til kontorarbeidet hadde han opptil 2 skrivere. senere bare en og tilslutt ingen. Det regulerte seg ved at behovet for folk forut ble større og da gikk det ut over trosset. En skomaker var også tilstede, som ofte hadde mer enn nok å stelle med.

En oppstilling over de personer jeg husker best fra et komplett tross ved

9. Norge vil se slik ut:

1. Stabsscharfuhrer :	Hauptscharfuhrer Fritz Harbusch, Hanover. Falt i Kurland. Etterfulgt av Hauptscharfuhrer Becker.
2. Schir r meister:	Oberscharfuhrer Arnold Hoepken, Hamburg. Kompisjef i 10. i Kurland. Død for 4 år siden. Unterscharfuhrer Heirich Braden. Ruhr. Død for 3 år siden. Rottenfuhrer Willy Hårstad. Trondheim. Nå Gjøvik. Hilfsw. Gregori Scrinik. Krasnodar. Skjebne ukjent.
3. Fourier	Unterscharfuhrer Fritz Muller, Posen. Hårdt såret i Kurl. Sturmmann Jentoft, Mosjøen. Hårdt såret i Kurland. Schutse Johan Binder, Siebenburgen, Romania. Falt. Hilfsw. Walloni, Stalingrad. Skjebne ukjent.
4. Munitionswart:	Unterscharfuhrer von Dolenga. Skjebne ukjent.
5. Waffewart	Unterscharfuhrer Fritz Mettsner, Recklinghausen. Død. " Franz Grassegger, Landshut. Død. Rottenfuhrer Trygve Rønning, Trondheim. I live.
6. Schreiber	Sturmmann Fritz Kaminski, Königsberg. Såret i Kurland. " Glas, Banat i Romania. " " " .?
7. Hilfswillige	Hilfsw. Pedro Sollovioff, Kuibysjev. Skjebne ukjent. " Wassili Tsomakoff, Rostov. Falt før Narva. " Emil ? , Rowno. Skjebne ukjent.
8. Vaskedame	Nadja. Russisk. Skjebne ukjent. " Erika. Estnisk. Tallin. Sett i Berlin. Skjebne ukjent.

Ikke alle av disse var samtidig ved trosset. Fra vår avdeling, Waffewart, ble underscharfuhrer Mettsner sent fram for å ordne noe og ble såret. Så kom underscharfuhrer Grassegger; men han var ikke lenge ved trosset før han ble sendt fram som lagfører og kort etterpå ble også han såret og etter det besto Waffewart bare av meg.

Jeg førte en omflakkende tilværelse alt ettersom hva kompanisjefens oppfatning var av hvor en waffewart burde være. I stillingene ved Vaivara var jeg innlosjert hos granatkastergruppen og hadde kort vei til mine klienter. Her kunne jeg gå gjennom stillingene på dagtid med risiko for å være mål for Ivans skarpskyttere. Men min oppgave som ammunisjonswart ble tilsidesatt. Den besto i å "gurte" opp all MG-ammunisjon og levere den i ferdige belter a 50 skudd. Min jobb var også å gjøre alle handgranater, panserfauster o.l skarpe før de ble levert til brukerne. Alt vedlikehold av våpen lå under meg og jeg var også ansvarlig ved inspeksjon for at våpnene var i forskriftmessig stand i stillingene. Når jeg da var ved trosset så var det min oppgave ofte å bli med fram om kvelden og gå gjennom stillingene om natten og se over utstyret. Fikk jeg større reparasjoner så måtte jeg til bataljonswaffenmeisteri som i Kurland lå 7 km fra trosset. Når så trosset lå 6 km fra stillingene så gir det seg selv at beina ble brukt nesten hele døgnet. Turen fra trosset til og fra bataljonswaffenmeisteri gikk med hest og slede. Disse turene var for å hente reservedeler og justeringer av våpen.

Tilslutt var også jeg lagfører og førsteskytter ved MG. Laget besto av 2 rottenfuhrere og 2 oberjunkere fersk fra Tölz. De to sistnevnte var belgiere. 2 dager senere var jeg også såret og kom vekk fra mitt kompani. Da hadde jeg tilhørt 9. komp. i 20 mndr. Vi var da bare 2 mann igjen av det opprinnelige komp. fra oppstillingen i Auerbach. Det var meg og underscharfuhrer Heirich Braden som

fremdeles var ved trosset sammen med spiessen og russerne.

Etter opplysninger fra skrivestuen etter 1 år i felten hadde 9.komp over 100 falne og 400 hårdt sårede. Etter det gikk det nok enda flere.

Jeg håper at du har fått et lite inntrykk av hvorledes et tross var stilt opp og at jeg har greid å gi et inntrykk av hva en waffenwart var.

De navn jeg har skrevet opp er bare til ditt bruk. En vet jo aldri om noen kunne få vanskeligheter av at de er nevnt her.

Med hilsen

Trygve Rønning.

Hell, 12.09.93.

Herr Fenrik Tommy Natedal,
Gulsetkåsa 38,
3727 Skien.

Takk for sist og takk for hyggelig brev.

For tiden er jeg opptatt med å rehabilitere min gamle låve og må få dette unnagjort før snøstormene setter inn. Dette betyr at jeg har tatt murerkjeen i min hånd for første gang og murer hel kasse under låven. Selv er jeg veldig imponert over hva jeg får til.

Vel jeg skal jo svare på dine spørsmål og jeg kan bare si at de grå hår som du allerede har fått kommer til å bli. Untersturmf. Lund var ikke i 9.Norge. Først måtte jeg jo se meg om etter folk som kunne stå bak og bevitne det jeg sier. Jeg har ringt til O.scha. Herbert Muller i Flensburg og til O.scha. Karl Kutsch i Muhlheim ; men de var ikke hjemme, så derfor tok jeg kontakt med U. scha. Ivar Martin Glosli i Degernes og hadde en hyggelig prat med ham. Han kunne bekrefte at vi ikke hadde U.sturmf. Lund i 9.Norge. Da jeg nevnte at de tap vi hadde i Kroatia (Dalmatia, Generalski Stol) var en dansk u.scha.(vådeskudd), en hollansk rottenf., en folketysker fra Siebenburgen som begge falt i kamp og en folketysker til som ble slått ihjel etter at han ble tatt til fange av Titos partisaner. Altså fire mann. Hvis vi hadde mistet en norsk U.stf. så ville det ha sittet klistret oppe i boksen. Glosli bekreftet at det var slik.

Foreløpig må jeg da innskrenke brevskrivningen til et minimum men håper å komme sterkt tilbake siden. Har du korte spørsmål vil de bli besvart prompte; men min tid i 9.Norge (20 mnd.)vildet ta litt mere tid å beskrive.

Jeg håper at du er fornøyd med dette i første omgang.

Med hjertelig hilsen

Trygve Rønning.

Hell, 12.09.93.

Herr Fenrik Tommy Natedal,
Gulsetkåsa 38,
3727 Skien.

Takk for sist og takk for hyggelig brev.

For tiden er jeg opptatt med å rehabilitere min gamle låve og må få dette unnagjort før snøstormene setter inn. Dette betyr at jeg har tatt murerkjeen i min hånd for første gang og murer hel kasse under låven. Selv er jeg veldig imponert over hva jeg får til.

Vel jeg skal jo svare på dine spørsmål og jeg kan bare si at de grå hår som du allerede har fått kommer til å bli. Untersturmf. Lund var ikke i 9.Norge. Først måtte jeg jo se meg om etter folk som kunne stå bak og bevitne det jeg sier. Jeg har ringt til O.scha. Herbert Muller i Flensburg og til O.scha. Karl Kutsch i Muhlheim ; men de var ikke hjemme, så derfor tok jeg kontakt med U. scha. Ivar Martin Glosli i Degernes og hadde en hyggelig prat med ham. Han kunne bekrefte at vi ikke hadde U.sturmf. Lund i 9.Norge. Da jeg nevnte at de tap vi hadde i Kroatia' (Dalmatia, Generalski Stol) var en dansk u.scha. (vådeskudd), en hollansk rottenf., en folketyrker fra Siebenburgen som begge falt i kamp og en folketyrker til som ble slått ihjel etter at han ble tatt til fange av Titos partisaner. Altså fire mann. Hvis vi hadde mistet en norsk U.stf. så ville det ha sittet klistret oppe i boksen. Glosli bekreftet at det var slik.

Foreløpig må jeg da innskrenke brevskrivningen til et minimum men håper å komme sterkt tilbake siden. Har du korte spørsmål vil de bli besvart prompte; men min tid i 9.Norge (20 mnd.) vildet ta litt mere tid å beskrive.

Jeg håper at du er fornøyd med dette i første omgang.

Med hjertelig hilsen

Trygve Rønning.

Hell, 14.05.93.
Trygve Rønning.

Kjære Martinius Hauglid !

Jeg har mottatt ditt brev av 10.05.93 og kopi av artikkelen ang. Natvig Jentoft Nilsens triste skjebne. Jeg har lest artikkelen flere ganger og finner ting som ikke riktig stemmer. Jentoft var ingen naiv person. Etter mitt skjønn var han en voksen mann som viste hva han gjorde og gikk til sitt arbeide uten å kny. Han, var en god kokk og kunne sitt yrke. Jeg hadde mangen en prat med Jentoft ved døra til kjøkkenvogna når han fikk tid til en røyk mellom kokinga. Vi pratet mest om ting vi hadde opplevd hjemme. Jentoft hadde et strålende humør som satte liv i oss andre når tidene ble tunge. Han var det en kaller et skikkelig mannfolk. Trist var det den dagen da han og gamle Martin Bakken forlot trosset for å begynne som sårethentere ved bataljonsforbindingsplass i Priekulen. Senere fikk vi jo den sørgelige beskjeden om at han var hårdt såret. Martin Bakken traff jeg igjen i amerikansk fangenskap i Dachau i 1946. Han kunne fortelle om sitt samarbeide med Jentoft. Martin er død for mange år siden.

Angående solhjulet som kom istedet for SS-runene husker jeg ikke riktig når de kom; men har en vag følelse av at jeg sydde dem på en solrik dag på et bunkerstak i Suur-Soldino utenfor Narva. Da måtte det være etter at jeg kom tilbake fra permisjon i juni 44. Jeg hadde da vært borte i 3 mnd. fra kompaniet. Dette får du da ta med en klype salt for saken var ikke så stor at den har fått plass i langtidsminet. Jeg husker bedre at jeg etter Narva, ved Sillamae, fikk anledning til å sy på rottenfuhrevinkler og krigsfortjenestekorset med sverd av 2.klasse. Det var i juli 44.

Jeg sender med en kopi av et par sider fra Wilhelm Tieke's bok "Ein ruheloser Marsch war unser Leben." Her er de første rosende ord jeg har sett på trykk for et tross. Jeg kan garantere at noe hvilested var det ikke ved trosset. Vi arbeidet om dagen og gikk vakt om natta. Trette og sultne var vi også. Det var ingen ekstrarasjoner ved trosset.

Jeg håper mitt svar gir deg noe.

Med hjertelig hilsen

Trygve Rønning.

Hell, 16.09.93.
Trygve Rønning

Fenrik Tommy Natedal,
Gulsetkåsa 38,
3727 Skien.

Takk for brev som jeg i all hast vil svare på og håper at du finner noe nyttig i det. Ja, problemene dukker opp når du går meg på klingen. Arne kjell andresen kan jeg ikke huske fra 9./23. Heller ikke Oswald Ermesjø og derfor betviler jeg at de har vært i 9./23. Vi var ikke mange nordmenn i vårt kompani. Noen av de som var der i Auerbach søkte om å komme til skijegerbataljonen og reiste dit. De jeg husker best var uscha.Glosli, Stelluf Tuft fra Sandefjord og Leif Anda fra Oslo, samt Willy Haarstad fra Trondheim.

Idag ringte jeg O.scha Herbert Muller i Flensburg og snakket med ham om vårt kompani. I Auerbach var han nestgruppefører i gruppe Pløen hvor også jeg var. Han kunne fortelle meg at han ble hårdt såret den 26.2.44 i kampene om "Westsack" ved Vaivara. Dette er da dagen før Ermesjø er falt og hvis han da var i 9./23 så var det her han falt og ikke ved Toila. Toila ligger mange kilometer bak fronten ute ved Finskebukten. Det er mulig Ermesjø også har blitt hårdt såret og er død på et feltlasarett i Toila. Navnet Andresen Klinger i bakhodet et sted; men han jeg mener det var reiste til skijegerbataljonen.

Vår kompanisjef het Richard Spørle og var fra Stuttgart. Han ble flyttet fra 9./23 til divisjonsstaben og tok vel over 3. bataljon da Hauptsturmf. Lohmann ble såret foran Jamburg. Spørle tok senere over 2. bataljon ved Riga etter at Sturm-bannf. Gurz falt. Sist jeg så Spørle var i Reg.forb.plass i Priekulen nyttårsaften 44/45. Jeg lå der med et ødelagt kne som jeg fikk under bunkersbygging ved at jeg gled og fikk en tømmerstokk over kneet. Her delte Spørle ut en nyttårsdram til alle som lå der. Spørle var med heli til Berlin og falt under utbruudsforsøket sammen med divisjonskommandør Ziegler.

Hverken jeg eller Muller husker Myhrvold; men han har uten tvil vært i 9./23 for det. Jeg har derfor ingen opplysninger om ham annet enn at han nok ikke lenger ligger der hvor de sier at han ble begravet. Hele kirkegården er fjernet av sovjetrusserne med bulldozere og vår divisjonssjef Fritz von Scholz gikk den samme vei. Sovjeterne satte opp et veritabelt krigsminnesmertke over de enheter som frigjorde Estland og det ble satt på den tyske krigskirkegården.

Om kampene i Kroatia må jeg eventuelt få komme tilbake til senere.

Jeg var kompaniets våpensmed og hadde det vel så travelt som de som lå i skyttergravene. All MG-ammunisjon måtte være ferdig til bruk når den ble sendt fram og den som sveivet lademaskinen for beltene, det var jeg, samtidig skulle alle panserfauster og handgranater være gjort skarpe før de ble overlatt til de i ildlinjen. Søvn visste en knapt hva var i den tia i febr./mars i 44.

Kåre Brynestad var kompanisjef i 9. ved Vaivara. Han gikk fra med et ny oppstilt kompani på 128 mann og meldte seg tilbake 3 dager senere med 20 isklumper; som han sa. Etter det som ble sagt hadde 9. 5 kompanisjefer på en dag, men to kom ikke engang fram til kompaniet.

Grønnerød var kompanisjef for en kort stunn for 9. på Narvabruhodet iflg.

Herbert Muller.

Kjell Andreas Martinsen var U.stf. i 9. sommeren 44. Under nyoppstilling i området Toila/Voka hvor kompaniet hadde øvelser med skarp ammunisjon, mistet vi 16 mann i drepte og sårede. En granatkaster, 8 cm, eksploderte mens to granatkastergrupper var oppstilt rundt den. En mann ble såret av for lavtskytende SMG og Martinsen mistet en fot da han skulle gå først igjennom et minefelt. Han havnet på lasarett i Tyskland og da han skulle reise hjem med et tysk fly falt dette ned i Norge et sted, og Martinsen omkom.

Willy Haarstad , Torke Terrasse 15, Gjøvik var i 9. og i 14. hos Brynstad under tilbaketog fra Oranienbaum.

Vedlagt følger fotokopier av Lohmann, Spørle, Muller og O.scha Karl Kurtsch.

Dette får være nok for denne gang.

Med hjertelig hilsen

Trygve Rønning

PS. Seder også noen bilder fra Talinn. Sovjeternes krigsminnesmerke og et minnesmerke over bombingene av Talinn 9.3.44., da Myhrvold ble drept.

Hell, 23.09.93.
Trygve Rønning.

Fenrik Tommy Natedal,
Gulsetkåsa 23.
3727 Skien.

Takk for brev og beklager at jeg er et par dager forsinket, men arbeidsmengden har tatt overhånd en stunn. Det gjelder da muringen min, som nå går mot en foreløpig nedbremsing.

Når jeg hittil har skrevet om nordmenn som var i kompaniet så gjalt det de som var med fra starten av i Auerbach og Kroatia. Når vi nå snakker om hva som kom til 9./23 ved Narva i febr.-mars 44, så var det en slik turbulens i mannskaper at det var vel knapt noen som visste hvem som var i kompaniet. Det kom folk fra 1.batl. som gikk helt i oppløsning i kampene ved Leningrad. Det som var til overs av folk ble jevnt fordelt utover 2. og 3. batl. Ellers ble det av folk som ble samlet opp i Narva-området forsøkt stilt opp nye enheter med mere og mindre hell. Jeg vet at to Uschaer fra 9./23 ble kompanisjefer for hvert sitt nyoppstilte kompani. Disse het Briesemeister og Pløen som begge hadde vært mine gruppeførere i Auerbach. Etter noen dager kom de tilbake til 9./23 da de ikke hadde noen folk igjen. Begge falt i 9./23 under kampene om "Westsack" ved Vaivare i slutten av febr.44.

Som du sikkert forstår så var mangelen på offiserer prekær. Jeg har før nevnt at Kåre Brynestad gikk fram med 128 mann og kom tilbake med 20 3 dager etterpå. Jeg husker også at det ble bestilt marketentervarer for 154 mann som kompanistyrken var en dag ved Narva, men da varene kom var kompanistyrken 20 mann i forreste linje.

Vet du om Ermesjø hadde vært i et annet kompani før han kom til 9./23 ved Narva?. Jeg har grublet over Andresen. Vi hadde en som var i kompaniet som var østlending. Fra 9./23 ble det under Tannenberg slaget avlevert 35 mann til 2.batl. som kjempet på Grenaderhøyden. Av disse kom det 2 mann levende ned igjen og en av dem var denne nevnte østlendingen. Han hadde fem MP skudd i stålhjelmen og hadde vel en kraftig hjernerystelse for han virket veldig forstumlet da jeg tilfeldigvis traff ham. Kunne det ha vært Andresen. Vel det siste de hørte fra ham var i mars-april, så mulighetene for at han var i live i juli-august er vel tilstede, men hans endeligt vet jeg ikke noe om. Jeg var flere ganger med for å lete på samleplasser for falne for å finne igjen folk fra kompaniet, men jeg kan ikke huske nordmenn blant disse bortsett fra etter kampene ved Baldone, Riga hvor Uscha. John Gahrmaker fra Røros og Strm. Lalm fra Voss var blant de falne. Nå er vi inne på nordmenn som kom til kompaniet under/etter Narva. Gahrmaker var kompanitroppfører i 9./23. Han ble etterfulgt av Uscha. Jens Gran fra Grimstad. Gran ble forfremmet til uscha. da han overtok som kompanitroppfører. Gahrmaker, Gran og jeg holdt kontakten i orden for å holde i hop om spesielle ting skulle oppstå. Senere var det bare Gran og jeg som var nordmenn igjen i 9./23. Gran falt ved Schönfelde foran Berlin.

Vi hadde også en del eldre karer i kompaniet. En Svendsen fra Kløfta fikk reise hjem fra Narva p.g.a. at han var for gammel, over femti år. Martin Bakken fra Lillestrøm fortsatte helt til slutt. Han ble sykebærer ved batl.forbindingsplass. Sammen med ham ble vår gode kokk Jentoft Nilsen også sent til samme plass som sykebærer. Jentoft Nilsen ble hårdt såret i Kurland og havnet på lasarett i Tsjekkia. Den 8 mai 45 ble han revet ut av et lasarettog og slått ihjel av tsjekkere, sammen med resten av de sårede på toget.

I Kurland kom det en nordmann til kompaniet fra Hokksund i januar 45. Han hadde vært sammen med "Gutta på skauen" i land tid, men hadde blitt lei av dette da det ikke skjedde noe og derfor hadde han tatt veien til Kurland. Det var en frisk kar og så ut til å trives blant oss, men det tok bare en uke før han falt for en skarpskytterkule. Greier du å finne ut hvem han var? Ellers traff jeg en nordmann i Kurland som var 1.skytter på en 8,8 flakkanon ved divisjonens luftvern. De var mest satt inn i bakkekamper.

Nå har jeg plukket fram det jeg har i hodet av nordmenn i 9./23, men ser ikke bort i fra at det dukker opp flere. Offiserer er det vanskelig å finne flere norske av, enn de vi allerede har vært innom. 9./23 var ikke noe typisk "norsk" kompani, d.v.s. at det var lite nordmenn der.

Jeg takker for adressen i Berlin og når tia blir bedre skal jeg skrive å forhøre meg om meg selv. Jeg sender deg bildene av Spørle, Muller og Kurtsch. Kurtsch var med til Berlin fra Stettin hvortil han returnerte etter tapperhetspermisjon. Jeg har spurt ham etter kjerntfolk fra 9./23 i Stettin, men han sa det var ingenting igjen av 9./23 ved Stettin. Jeg vet at Uscha. Heinrich Braden var med til Berlin. De opplevde begge 7 års fangenskap i Sibir.

Jeg vedlegger også et bilde av disse karene slik de ser ut i dag. Mannen helt til venstre er Uscha. Arnulf Scherer som var gruppefører i 9./23 i Auerbach. Da han var siste sønn i familien slapp han å reise til fronten sammen med oss. Men høsten 44 meldte han seg ut igjen og kom til oss ved Priekulen. Han ble troppsjef for 3. troppen som besto av panserbetjeninger uten panser. Men de var også utmerkede infanterister. Dette bildet vil jeg også ha i retur.

Ditt forslag om et møte med en prat om gamle dager høres hyggelig ut, men vi får se tiden an.

Jeg håper at det jeg her har skrevet er til noe nytte. Jeg ønsker deg alt vel.

Med hjertelig hilsen

Trygve Rønning.

Hell, 11.10.93.

Fenrik Tommy Natedal,
Gulsetkåsa 38,
3727 Skien.

Takk for tilsendt brev og materiale. Ja, her er det noe å svare på; men det må tas i flere etapper for ellers blir jeg sittende ved PC-en i flere dager. Jeg har jo allerede forklart deg at min tid er begrenset akkurat nå; men når vinteren setter inn håper jeg på bedre tid. Dessuten blir jeg redusert til et roligere liv for noen måneder. Jeg skal skifte kuleleger i høyre hoft og skal legges inn på Levanger Sykehus den 25.d.mnd. Jeg antar at jeg blir på attføring i Meråker hele november måned. Da vil jeg få rikelig tid til å tenke bakover til gamle dager. Deretter blir det å ta det rolig noen måneder hjemme. Jeg skiftet lagrene i venstre hoft i januar i år, så litt peiling på programmet framover har jeg.

Når det gjelder bildene så har det god tid men jeg må ha dem tilbake før mai mnd. Jeg fant et bedre bilde av Richard Spørle og et av Steiner som jeg legger ved og som jeg da kan få igjen når du er ferdig med dem. Noen bilder av nordmenn i 9./23 har jeg ikke. Takk for papirkopien av Jens Gran. Han var den siste nordmann i 9./23. Når vi først har Gran oppe på papiret så får vi diskutere hvor han ble borte. Begge versjoner er kommet fra meg da diverse utsagn gjør det litt vanskelig å fatte hva som foregikk. Utsagnet som sier at han ble skutt ned da han og fem andre overgav seg fikk jeg av Martin Bakken fra Lillestrøm da vi satt i amerikansk fangenskap etter krigen. Jeg tviler ikke på at det kan være riktig. Men så har jeg utsagn fra Karl Kurtsch på at Jens Gran var borte fra 9./23 da han kom tilbake til kompaniet ved Stettiner Altdamm etter tapperhetspermisjon. Han sier det var ingen igjen av 9./23 der. Hauptsturmfuhrer Mehler, kompanisjefen, var også falt. a jeg var utskrevet av lasarettet i Regensburg i de siste dagene av mars 45, lå jeg utenfor byen og ventet på togleilighet til Munchen. Da kommer det en unterscharfuhrer bort til meg og spør fra hvilket kompani jeg var og da jeg hadde svart på det så kunne han fortelle at han var fra 11./23 og at han var blitt såret i Stettiner Altdamm og at det var ingenting igjen av 3 batl./23. Jeg mener derfor at det kan være en mulighet for at Schönfelde od Freienwalde kan være forvekslet. Jeg skal undersøke saken nærmere ved første anledning

Når vi først holder på med tvetydige ting så kan vi ta for oss Ustf. Asbjørn Jæger Wiik også. Jeg forespurte hans bror, Per Wiik, om han visste hvorledes hans bror ble borte og han fortalte meg at Ustf. Wiiks oppasser som hadde vært flere år i russisk fangenskap hadde fortalt Per Wiik i personlig konferanse i Hannover at ved Stargard hadde han fått beskjed om å skaffe noe mat og han var av Ustf. Wiik blitt sendt avgårde på dette oppdraget. Da han kom tilbake var stillingene nedkjempet og russerne tok imot ham og sendte ham i fangenskap. Han mente da at Asbjørn Wiik falt der og da. Asbjørn Wiik var i 13./23, SIG, tunge infanterikanoner, 15 cm. og var VB, artillerioppservatør.

Han fra Hokksund husker jeg ikke navnet på. Jeg takker for oversikten over de som har vært i 9./23. Det gjør at det kommer ny fart i gamle hjerneceller. Vi kan gå

gjennom dette med det samme. Så vidt jeg husker så var det 4 mann fra 9./23 som reiste til Finland. Men når de reiste vet jeg ikke lenger. Det forekommer meg at de fremdeles var ved kompaniet i begynnelsen i Kroatia. Husker jeg ikke feil så falt de på Kaprolat og Hasselmannhøydene.

Her tar jeg for meg hver især på lista over folk i 9./23.

1. Aanonsen, Alf. Såret på Pferdekopfhøhe ved Priekulen. Høndene fulle av handgranatsplinter.
2. Alme, Anders. Ukjent for meg.
3. Anda, Leif Elmer. En god venn i fra Klagenfurt, Auerbach og videre til han falt på Narvabrohodet tidlig i februar 44. Etter utsagn satt han i stillingen og leste i Fritt Folk da han ble truffet av en rikosjettkule som traff ham midt i hjertet. Han ble begravet på krigskirkegården på Kreenholm i Narva. Willy Haarstad og jeg var med på å begrave Leif Anda og en folketysker fra Siebenburgen. I sommer var jeg tilbake for å finne plassen hvor anda ligger begravet; men det var vanskelig å utpeke den eksakte plassen.
4. Andresen, Arne Kjell. Det er vel han vi har omtalt før.
5. Ankile, Birger Evje. Han husker jeg fra Auerbach, Klagenfurt ?. Dro han til Ski-jegerbataljonen ?
6. Martin O Bakken. Gammel god sliter. Han kjente jeg meget godt. Ved Priekulen ble han sendt til bataljonsforbindelses plass sammen med Natvik, Jentoft. Siden så jeg ikke Bakken før Jeg traff ham igjen i amerikansk fangenskap i mai 46.
7. Brynestad, Kåre. Kompanisjef for 14./23, luftvernskompani. Ved kampene ved Narva, Vaivare var han en kort stund kompanisjef for 9./23. Han er fremdeles i live og burde kunne svare på spørsmål om sine opplevelser selv. Undersøk med Baardseth om det er råd å få ham i tale. Han fortjente sikkert sitt EK 1.
8. Ermesjø, Arne Oswald. Som før nevnt ukjent for meg.
9. Fossum, Ragnar Bredo. Ukjent for meg.
10. Gahrmaker, John A. Han var opprinnelig fra Røros. Han var en god og nær venn av Gran og meg. Begge var fra Legionen. Gahrmaker falt under kampene ved Baldone, 23.-26.9.44. Se vedlagt kart. Her gikk hele bataljonsstaben med bataljonssjef Gurz også med fra 2, batl. Da vi var for å finne igjen våre falne fra 9./23, fant vi Gahrmaker og Larm. De lå ved siden av hverandre. Vi lette en stund før vi fant dødsårsaken for Gahrmaker. Men tilslutt fant vi et lite hull i bakhodet hans. En splint hadde gått inn i hodet akkurat under stålhjelmen.
11. Glosli, Ivar Martin. Han husker jeg godt fra 9./23. Han ble tidlig såret og kom tidlig vekk fra kompaniet.
12. Gran, Jens Chr. Han kom til oss ved Narva som sjåfør for kompanisjefen. Han ble senere forfremmet til uscha og tok over som kompanitroppfører etter Gahrmaker. På slutten var han den eneste uscha i kompaniet bortsett fra Braden som prøvde å holde et tross igang noe som ble mer og mer håpløst. Jeg kunne skrive mye om Jens Gran. Hva jeg har hørt om hans endelig er omskrevet før.

13. Grønnerød, Ivar M. Jeg husker nå at "Spiesen", Haupscharfuhrer Fritz Harbusch, var så glad for å ha fått en veldig grei kompanisjef ved Narva og at han var nordmann. Det var Grønnerød; men det varte ikke lenge så vidt som jeg husker det. Det var tidlig i februar 44.
14. Haarstad Willy. Han kom til oss som sjåfør i Kostanica i Kroatia og var ved 9./23 til Priekulen i Kurland, bortsett fra på tilbake-toget fra Leningrad hvor han var utlånt til 14./23 som sjåfør. Kompanisjef her var Kåre Brynestad. Haarstad kjente Brynestad fra før da de hadde vært sammen under utdannelsen i 1941.
15. Larm, Knut. Han var i 9./23 helt fra starten av hvis jeg ikke husker feil og var en av de gamle sliterne i kompaniet. Han falt ved Riga, som før omtalt.
16. Lund, Jens Bernhard. Som før omtalt er han ukjent for oss i 9./23.
17. Lilleborge, Ingebret. Også ukjent for meg.
18. Martinsen, Kjell Einar. Han har vi skrevet om før.
19. Moen Erling. Han husker jeg. Tar jeg ikke feil kom han til Auerbach sammen med meg fra Klagenfurt.
20. Myhrvold, Gøsta Ragnar. Kan ikke huske at jeg personlig var i kontakt med ham, men at han var i 9./23 er det vel ingen tvil om.
21. Natvik, Jentoft. Han kom til oss ved Narva og var kokk. Han er nevnt tidligere i vår korrespondanse.
22. Nybjerkan, Bernt. Jeg kan ikke huske ham. Jeg burde ha husket ham som trønder hvis jeg hadde vært nærmere i kontakt med ham, men jeg begynner å forstå at enkelte har nok falt ut av mitt minne.
23. Olsen, Hilmar Ottar Lind. Om ham kunne det ha vært skrevet en bok, men jeg sparer meg for å skrive noe mere. En fantast som ikke passet som soldat.
24. Rønning, Trygve. Nordmannen med lengst fartstid i 9./23. 20 mnd. Han blir du vel bedre kjent med etter hvert.
25. Frank Sevaldsen Han kjente jeg. Han falt på Pferdekophøyden foran Priekulen. Han ble begravet i Priekulen på en liten øy i elven Vartaja som samtidig kjente som et brukar for en bro over elven. Her er også Syversen fra Flisa begravet. Han er ikke på den lista her; men han var i 9./23. Jeg har vistnok skrevet til deg at Gran og jeg var de eneste nordmenn igjen i 9. etter Riga; men her er det dukket fram fem-seks mann til. Det er Aanonsen, Sevaldsen, Syversen, Natvik, Bakken og han fra Hokksund som jeg ikke kan si deg navnet på. Men etter Kurland var det bare Gran og jeg. Som du ser så skjerpes hukommelsen etterhvert, selv om en nå skulle ønske at det hadde vært bedre.
26. Syversen fra Flisa. Falt på Pferdekophøyden foran Priekulen. En dag jeg traff o.scha Karl Kurtsch sier han at inatt har russerne hentet Syversen. Russerne hadde hatt en støttrupp inne i stillingene hvor Syversen var og han ble meldt savnet. To dager etterpå ble Syversen funnet død bak stillingene. Han hadde vært hardt såret og hadde prøvd å komme seg bakover, men ska-

dene hadde vært for store for ham. De andre i stillingen ble funnet døde.

26A.Svendsen Johan. Han ble sendt hjem fra Narva,p.g.a sin alder. 52 år.

27.Tuft Stelluf. Vi var nære venner under utdannelsen. Jeg husker at Tuft og jeg ble premiert ved at vi ble tatt ut til å få være med til Bayreuth til Wagnerfestspiele. Oppført ble "Die Meistersanger von Nurnberg". Vi fikk med oss en tysk rottenfuhrer og dro avsted med tog til Bayreuth. Som vanlig var vi trette og slite og jeg husker det var forferdelig varmt oppe på galleriet hvor vi satt og at jeg kjempet med søvnen hele tiden. Dette gjorde at jeg ikke hadde særlig utbytte av den storslagne forestillingen. Etter forestillingen var det tog tilbake; men da var det ca. 36 km å gå om natten før vi dødstrett kom fram i 05 tiden om morgenen og møtte opp igjen til vanlig tjeneste dagen derpå. Tuft så jeg siste gang ved Narva. Han var meget syk og var ikke istand til å føre noen samtale. Det var en eller annen sump sykdom som han var angrepet av. Han kom hjem men er død for flere år siden.

28.Waale Ole Halvorsen. Han husker jeg ikke.

29. Westby, musiker fra Oslo. Han var i 9./23 i Auerbach. Jeg var sammen med ham i Sennheim og Klagenfurt. Han hadde vært ute i Wiking som pioner med utdannelse på flammekaster. Hvor det ble av ham husker jeg ikke.

Så var det uscha.Pløen. Han var nordtysker og jeg antar han var fra byen Pløen sydøst for Kiel.

Jeg vil gjerne ha fått låne listene over de som er savnet og få kopiert disse.

Jeg har ikke vært på Tølz og har etter min mening ikke hatt tid til slikt under krigen. Riktignok ble jeg tatt ut til en "Waffenmeisterlehrgang" som skulle vare i 1 år i begynnelsen av april 45; men jeg meldte meg ut av det opplegget. Så stor opptimist var jeg ikke lenger. Dette kunne jo ha gitt en høyere utdannelse; men om det rakk til noen offiserstjenestegrad aner jeg ikke.

Jeg kan ikke huske at det var noe forslag fremme om å samle alle nordmenn i et kompani. Dette ville i tilfelle være imot sedvane. En tid var alle nordmenn i 9./23 samlet i en gruppe; men det var bare for en kort stund. Årsaken er meg ukjent.

Jeg sender med noen bilder av kjente fjes i 9./23. Mest underoff.Jeg fant et bedre bilde av Richard Spørle. Et av Steiner følger også med. To bilder fra kasernen i Klagenfurt. Etter ev. bruk ber jeg om retur. Sender vedlagt tilsendt billedmateriale. Jeg kjenner bare Olav Lindvig og Leif Anda på disse bildene. Bildene er merket 1.POL. Dette antar jeg betyr 1.politikompani og er ukjent for meg.

Vel dette får være nok for denne gang. Håper du kan bruke noe av det.

Jeg håper du kommer vel hjem fra repetisjonsøvelsen. Hjertelig hilsen.T.Rønning.

Hell, 19.11.93.
Trygve Rønning.

Hei Tommy !

Takk for brev og "Vermistenliste". Den er interessant og jeg skal nevne det som jeg finner kjent.

Først vil jeg nevne at det ikke ble noen hofteoperasjon med meg og jeg reiste hjem fra sykehuset samme dag jeg kom dit. Betingelsen for operasjon var å ha store smerter noe som jeg ikke hadde. Det blir ny kontroll om et år.

Takk for opplysningene om hauptsturmführer Mehler. Han var en underlig kar; men han hadde det vel som mange andre, han følte vel at hans dager var talte og ut i fra det prøvde han på sin måte å undgå det lengst mulig.

Så er det tidspunktene for Ustf. Svennebys ankomst til 9./23. Dette kan ikke stemme. Den 1.3.45 kjempet vi i Remcow , 8 km øst for Stargard. Der var vi også den 2.3. inn-til kl.2400. Vi var da 10 mann som ble igjen til nevnte tidspunkt hvorpå vi satte oss opp på en stormkanon og la Remcow bak oss og kjørte i retning Stargard. Etter en stund ble vi stoppet av en offiser som hadde ordre om at stormkanonen skulle stoppe og tankbil for bunkring av bensin skulle være underveis og ditto for ammunisjon. Vi fikk ordre om å ta bena fatt og gå resten til Stargard. Vi kom fram i 6 tiden om morgenen og gikk i stilling langs en jernbanelinje øst for Stargard. Senere på dagen ble jeg såret i Stargard og det skulle da være den 3.3.45. I 9./23 hadde vi den 1.3 fått to belgiske oberjunkere direkte fra Tølz. Disse ble av Mehler tildelt meg under et nattlig motangrep for å komme inn igjen i våre gamle stillinger. Jeg fikk beskjed om å ta dem med av Mehler. Foruten disse to hadde jeg med rottenführer Baldus som 2.skytter. Jeg hadde en MG 42. Vel det jeg her vil fram til er at vi ikke hadde annet befal i 9./23 disse dagene enn Mehler som oftest satt i en kjeller i et stort steinhus. Vi hadde en unterscharführer og det var Jens Gran som samtidig var kompanitroppfører og mest også hadde jobben som virkelig kompanisjef. Hvor det ble av oberjunkerne aner jeg ikke etter motangrepet. Jeg så dem i alle fall ikke mere. Noen Ustf. var det ikke i 9./23 før den 3.3. Hva som skjedde etterpå kunne jeg ikke få sett.

Asbjørn Jaeger Wiik Får vi la hvile litt; men jeg skal ta det opp ved en senere anledning.

Ustf. John Willy Nygaard er helt ukjent for meg.

Adressene til Karl Kutsch og Herbert Muller er som følger:

Herrn Karl Kutsch, Parseralst 4, 4330 Mulheim, Tyskland.

Herrn Herbert Muller, Mannensdamm 77, 2390 Flensburg, Tyskland.

Du kan godt referere til meg når du skriver til disse karene. Det er flotte karer.

Så over til Kroatia. Det som du har nevnt her er ikke det som jeg opplevde som min og 3.btl. rute. Vi ble lesset opp på tog i Auerbach og dro avgårde på natten sørover. Vi hadde et stopp på noen timer mens vi kunne se at Nurnberg ble ødelagt. Svovel

og fosfor regnet i strie strømmer ned fra himmelen i grønne fosser. Vår ferd gikk videre over Graz til Marburg på grensen til Jugoslavia. Om natten ble toget stoppet og alle gikk i stilling utenfor toget. Etter noen timer gikk reisen videre over Zagreb, Sisak, Sunja og i retning av Kostajnica. 9./23. ble satt av i en landsby kalt Major som befant seg 13 km før Kostajnica. Der ble vi losjert inn på låvene i landsbyen. Dagene gikk med fredelige sysler; men så snart det ble mørkt krøp vi ut av byen og lå på vakt på jorder og i maisåkrer som i brisen laget lyder som om hele kompanier var på anmarsj. Jeg tror vi holdt på med dette i en ukes tid. Så ble kompaniet flyttet inn til Kostajnica. Vi ble forlagt på sydsiden av elven Una, hvor muslimene holdt til. På den tiden hadde de fastetid. Vi hadde am.lager og våpenverksted i et klasse rom på en skole. Det var da også hele skolen. I en fløy bodde læreren med sin familie. Han var samtidig muslimsk prest. Moskeen lå på den andre siden av gaten. På vår forespørsel om vi kunne få overvære en messe i moskeen fikk vi ja; men vi måtte ta av oss støvlene hvilket vi gjorde og fikk stå ved utgangsdøren. Det så ut til at folket ikke hadde noe imot det. Da fastetiden var over ble vi invitert til presten på et nydelig måltid mat. Vi satt da på puter på gulvet og spiste sammen med prestefamilien. Det var 3 av oss. Vel, dette var på siden.

9. ble nå alarmkompani og vi hadde 20 svømmefolkevogner. Kompaniet var ute på oppdrag 2 ganger så vidt jeg husker. Noen treffninger kan jeg ikke huske vi hadde. Hvor lenge oppholdet varte i Kostajnica husker jeg dårlig nå; men tipper på 3-4 uker. Så ble vi lastet på tog igjen da det var rykter om stort rabalder lengere vest. Ferdene gikk over Sunja, Sisak, Zagreb, Karlovac og opp til en landsby med det originale navnet Generalski Stol. 9. tok over vaktholdet rundt byen og dagene gikk med vanlig tjeneste. Her hadde vi et uhell med et vådeskudd. En folketysker var så uheldig å få en P38 til å gå av under våpenrengjøring og skuddet traff uscha Carstens i maven. Han døde senere på sykehuset i Karlovac. Folketyskeren kom for retten og fikk "Frontbewehrung" d.v.s at hvis han i løpet av det nærmeste år viste seg som en tapper soldat så skulle han slippe straff. Han ble også dekorert med EK2; men like før året var omme ble han drept ved at den 8 cm granatkasteren han betjente som førsteskytter, eksploderte under en øvelse ved Voka ved Narva.

I fra Generalski Stol kunne en se over en elv og inn til en landsby (Keitch?) Dette var partisanområde. En dag rullet det opp et batteri med 15 cm feldhaubitsere fra divisjonen og det ante oss at noe var i gjerde. Det nærmet seg jul og noen snakket om grisejakt. 9. og 11. gikk over elven og fram mot landsbyen som var tom for dyr og folk. Da kompaniene trakk seg tilbake stormet det fram partisaner over en åsrygg og inn i flanken på kompaniene. En heftig kamp ble resultatet. Men uten innsatsen fra artilleriet ville det nok ha gått hardt utover kompaniene våre. De kom seg over elva igjen. Neste dag gikk de atter over for å finne falne og sårete. Fra 9. falt 2 mann en hollandsk rottenfuhrer og en menig fra Siebenburgen, Rumania. En ble tatt til fange og slått ihjel. Han var også fra Siebenburgen. En annen hadde gravd seg ned i en haug med løv og ble funnet uskadd av kompaniet neste dag. Han hadde hørt den ene bli slått ihjel.

Så varte det ikke lenge før vi satt på toget igjen og nå gikk turen nordover mot Leningradfronten.

9./23 hadde ikke store eventyr i Kroatia og jeg tror at det meste er fortalt her. Kjedelig vakthold er jo ikke mye å fortelle om. En ting er da sikkert at hvis Ustf. Lund

falt under angrepet over elven mot Keitsch så var han ikke i 9.

Når det gjelder hvor mange det var som dro til skijegerbataljonen så mener jeg det var 4 mann fra 9. Det var ikke noen reaksjoner fra noen på at de reiste nordover til Finland. Igrunnen var tjenesten så hard at slike ting brydde en seg ikke noe særlig om, så lenge en fikk noe å spise. Det var vel det som helst pulserte rundt i hjernen. Offiserer hadde vi da også lite omgang med utenfor tjenesten. Og i tjeneste syntes jeg vi alltid var, og da ble heller ikke slike saker diskutert.

Jeg håper jeg har besvart noe av det du ønsker svar på.

Dette får være bra for denne gang.

Hjertelig hilsen
Trygve.

PS. Jeg skal ta for meg "Vermistenlista" så snart som mulig. TR.

Fenrik Tommy Natedal
Gulsetkåsa 38
3727 Skien

den, 8.11.93

Herr Ivar Skarlo
Teglbrennervegen 16
7013 Trondheim

Takk for kort ifra Nederland datert 2.11.93.

Ser du har truffet Trygve Rønning som jeg har brevvekslet endel med den siste tiden. Han har en faberlaktig hukommelse ifra tida som Waffen-Wart i 9./Norge. Jeg gav ham en utskrift over de nordmenn jeg kjenner til som har tilhørt 9./Norge.

Du spør etter det samme for 11./Norge, og her følger lista. Den er nok ikke på noen måte fullstendig. Mesteparten er hentet ifra WAST, dagboka til Angelsen og forskjellige publikasjoner under krigen som Hårdmannen, Germaneren og Fritt Folk.

Siden jeg først er i gang har jeg et par spørsmål på hjertet som du kan svare på.

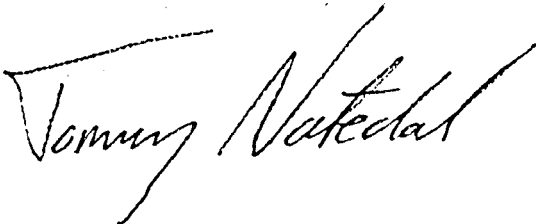
I Kroatia dro det ifra I./Norge i november 1943 ca. 150 nordmenn til Skijegerbati, ifra II./Norge meldte det seg 80, men kun 40 dro. Det ble problemer med General Steiner som sa at han ville ha Ersatz for de som dro til Finland. Hvor mange var det ifra III./Norge - 11./Norge som dro til Finland, hvem og når evt dro de ?

Til hvilke byer var 11./Norge forlagt i Kroatia, og hvor lenge lå kp i hver by ?

Du deltok i kampene den 15.1-17.2.44 i 11./23. Kan du berette om kampene ifra 15.1-3.2.44. D.v.s tilbaketrekingen til Narva, og hvordan den forløp for 11./23. Hvem var kp.sjef og tr.førere i 11./23 ? Hvor var det 11./23 kom i trefniger 1 gang i Oranienbaum ?

Dette var alt jeg hadde på hjertet, håper det lar seg gjøre å besvare dette brev, det vil hjelpe meg meget i mitt arbeide.

Vennlig hilsen

Veil til fermbaust.

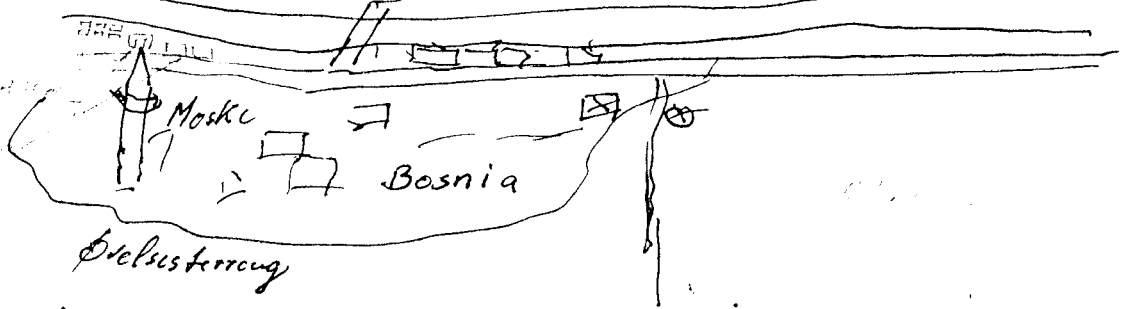
Kroatia

Konstanica

aug sept okt, 43

By b. byggelse

Ung. Sittum...

Øvelsstering

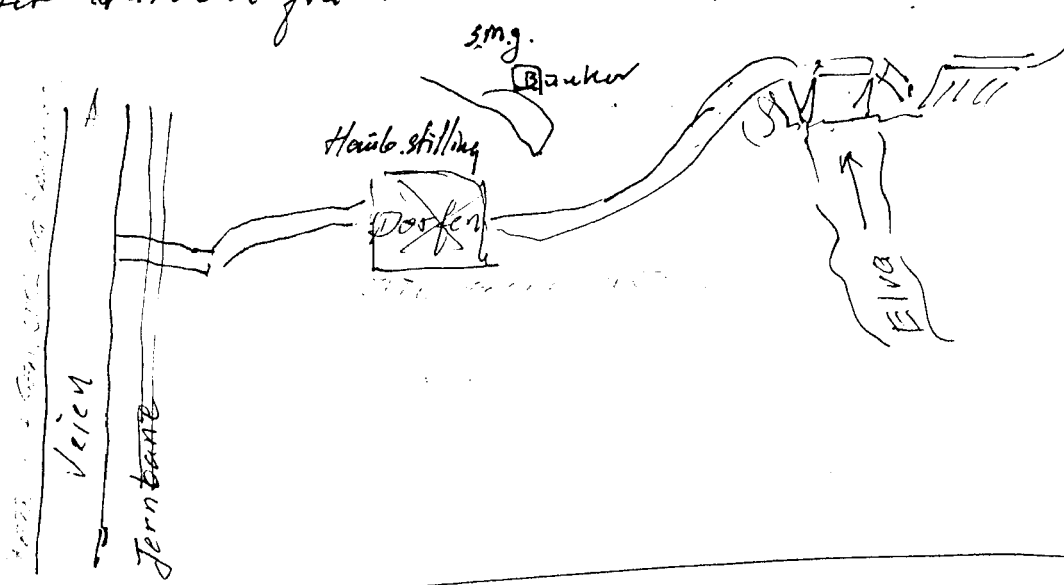
☒ Vært Kvarter på 1 rüum

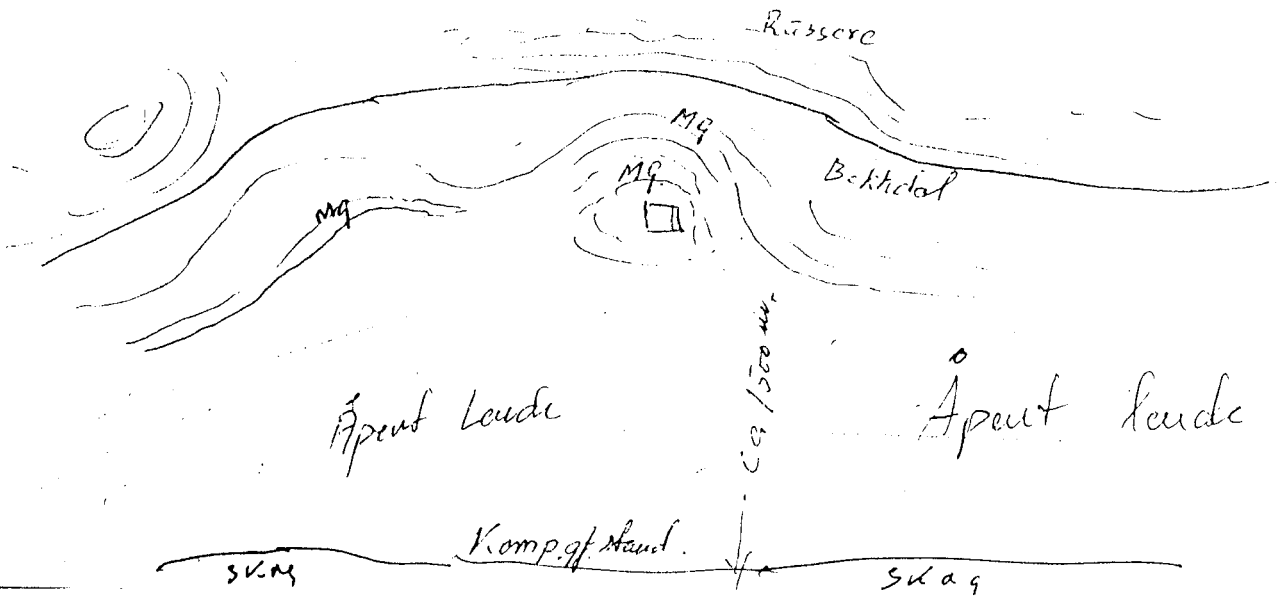
⊗ Vaktpost og Mg stilling ved dag-natt.

Generalski Stol novdes 43.

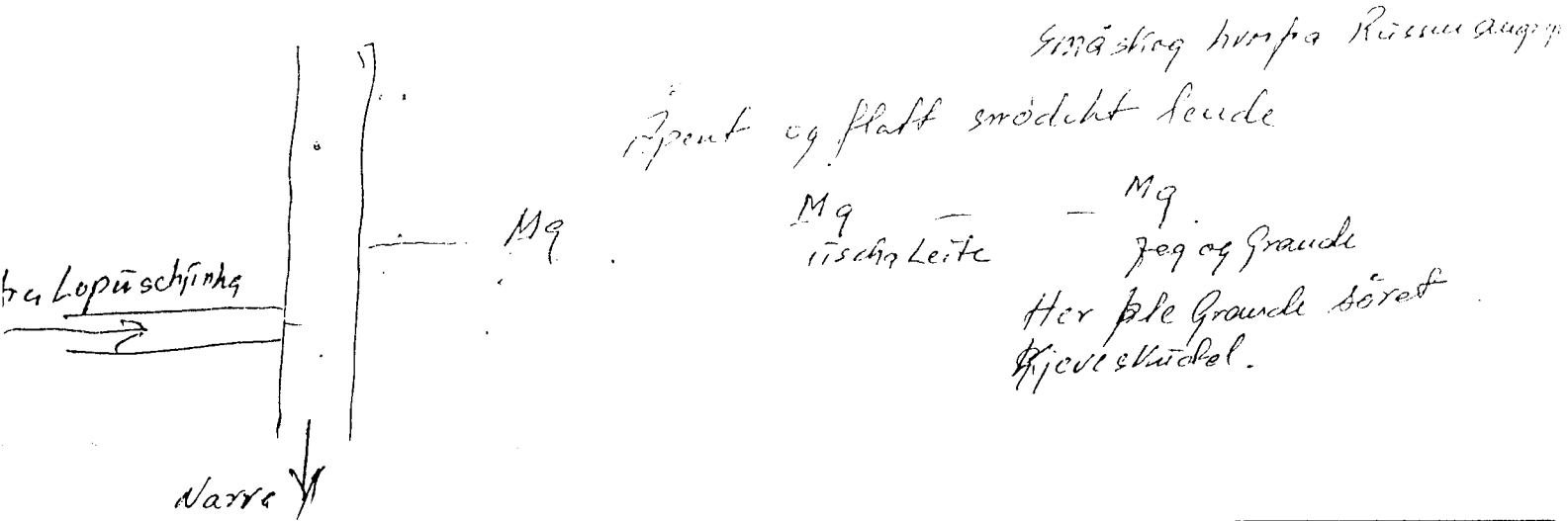
På kartet Autoban fra Karlovaach sydover mrk stol

Ung. Sittum...

Første trafning fikk vi allerede 15.1.44 morgue vi gikk i stilling for å sikre roll banen og ble liggende til ut på dagen.

Natt under mgs, skulle sikre at våre tropper kom side vei fra Nord inn på Rollbanen. Ble med Pioneer tropp som sikring ved under minering av ei lita Brø. I Grøtlyvingen kom det en rekke Panzer T-34 til syne til høyre for brua. Vår Pak stoppet disse og angrepet stoppet opp.

I Jamburg blev vi tilbuddt hvile, og det varte bare iuke, før Rüssere var sørvert for Jamburg kom med seg over elva på isen, og vi gikk til motangrep med vår tropp, var da sammen en kamerat fra Serbia på prillhold med Mg. hadde pratet Rüssisk. Men vi fikk bare problemer med ei kommune innå.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014
I var stoppet opp for en Tiger hadde skadet et bulte
og dette måtte repareres. Mens hadde Bat.Kom. Lohmann
sammenkalt til møte i et Gårdsbruk noen hundre meter
Nord for veien, uten sikring mot skog. De ble der overfallet
av en Russisk rekoneseringsgruppe. Lohmann ble hardt kvestet
av Usha Fisher skulderstudd, vår kompsjef ble da Bat.Kom. etter Lohmann
vår Jägführer Per Håket ble da kompanisjef i 11-Komp.
Hitzetter beretning av Fritz Withrig, Hallerstadt.

Nå videre til krigshendelser i 1944
Den 1. feb. 44 ble Lohmann hardt sinit og på hans adjutant.
Lohmann kunne knapt røre seg, ble av Usha Fritz Heise, slept gjennom
sne og deretter med motorsykkel kjørt til forbindingsplassen. Jeg sto sammen
med Usha Fisher, i Lævedøra, og betraktet et par Russere, som lå i
sneen. Vi visste først ikke at dette var våre soldater. Plutselig kom et
Lepspottbill fra den retningen og treffe Usha Fisher i skulderen. Han falt
inn, jeg dro ham inn i hjørnet hvor det lå høy ~~og~~ la ham i høytt.
Da skrek noen; Russene skyter også bakfra. Da gikk vi gjennom
et vindu, og der sto Lohmann med adjut. og velder, da traff en meg selve
inn, og jeg kastet meg ned, kröp til hushjørnet løftet meg litt i været
og med et slag på min venstre hoft. Et skudde hadde skreift meg

Witthrig beretu 2.
Min hæl av skrapning men kleorne var sårisset.
Usha Fisher ville til meg med sin siste kraft. Jeg skulle
i skit de samme kom oss vekk. Med Usha Fisher på ryggen
sprang jeg i dyp sne ca 50 m, Bak oss var en bekk og
kanten ga oss beskyttelse, der lå det også et par mann
i stilling. Men det var um å gjøre å få Fisher til saniteter
og videre marert tilbake til lege.
Eddi Withrigs beskrivelse

Brev til Ivar Skarlo fra Fritz Witrig, Halberstadt.

Brev 1.

Halberstadt, 13.11.93.

Kjære Ivar!

Jeg har mottatt ditt brev med takk. Som du ser så er jeg kommet hjem fra "Heimattreffen" i Heppenheim ved Darmstadt. Jeg gleder meg over at du har en bekjent i Hanover som kan vise deg noe interessant og så håper jeg at kuroppholdet virker bra og har lang virking. Hos oss er det idag folkesørgedag og en minnetavle over de falne i 2.verdenskrig vil bli avduket.(48 år senere). Her er en russisk kirkegård med her døde russiske soldater. Vårt område ble først besatt av amerikanerne den 1.juli 1945. På den russiske kirkegården ble det hvert år, 3 ganger, nedlagt kranser med stor militært oppbud. Og nå ber de oss om hjelp.

Jeg var i 1989 i Tallinn(Reval) med min frue. hos en estnisk familie. Jeg ville så gjerne dra til Narva(210 km fra Tallinn); men bilen til den estniske familien var ødelagt. Estlenderne fortalte meg at Narva nå er 90% russisk, slik at de sjelden drar dit. I Narva er jo vår divisjonskirkegård hvor vi har begravet vår bataljonsadjutant. Av denne kirkegården skal det ikke være noe igjen; men stedet skulle jeg gjerne ha besøkt, slik også terrenget sydlig for dette ved tegelverket. Kanskje ordner det seg i det kommende år, for Estland er nå fri for sperrede områder, slike som sovjeterne hadde overalt.

På vårt sted sitter enda en tropp med russere omringet av høye gjerder. Vaktene tigger sigaretter av turistene. Før lot de også griser fly fritt omkring på deres område.

I Bernau ved Berlin bor min svoger, som jeg ofte besøker. Der har jeg lært en russisk familie å kjenne.De er fra Wolgograd(Stalingrad). De arbeider ikke lenger i kasernen; men i tyske bedrifter med husholdning. I desember må de reise hjem igjen. Det er nesten utrolig hva de beretter fra sitt hjemsted. Over den normale handel foregår ingenting lenger. Alt foregår på svartebørsen. Langere og kjeltringer går det best for.(1DM=800 Rubler). Når de reiser hjem må de ved grensepassering til Hviterusland og Ukraina betale toll. Naturligvis i form av sigaretter, vodka eller øl.

Jeg ønsker deg et godt opphold og alt godt for din sunnhet.

Din tyske kamerat

Fritz Withrig.

Fotnote: Kjente du Ostf. Sandborg.Falt 24.09.44 ved Riga(Baldone) og en telefonist Viker,Falt 25.2.44. ved Narva.(Vaivara).

Etterskrift:

Kjære Ivar!

Noe falt meg inn. I det forgangene år har jeg besøkt kamerat Otto Blome i Gelsenkirchen. Han spurte etter din adresse, som jeg ga ham. Han ville sende deg et par bilder fra det siste møte i Ulstrup. Otto Blome er død i september.

Kamerat Fritz Meisse i Lage/Heiden ved Herford var i 80-årene i General-

ski Stol i Bosnia. Alt sto slik han husket det fra før

I Karlsruhe bor det en fohenværende telefonist fra oss, Werner Schanning haussen. Han ble såret den 17.10.42 ved Saporosche. I 1990 hadde jeg for første gang forbindelse med ham.

En kamerat i Pfalz, som jeg hadde nær forbindelse med ved fronten var 10 år i fangenskap i Vorkuta, Tseljabinsk, Sverdlovsk og Stalingrad. Han kom den 2. mai med mange andre kamerater fra "Nordland" i fangenskap.

I alt er vi 3 kamerater fra staben i 1.btl./Regt."Nordland" og 3.btl."Norge" i eks.DDR. 2 andre er kjent for meg fra kompaniet (Stabskompaniet ?) fra regt. "Nordland". Enkelte kjente en jo også fra andre divisjoner. Vi levde i en art av anonymitet.

Det var det.

Brev 2.

Halberstadt, 19.11.93.

Kjære Ivar!

Jeg har fått ditt brev med takk. Takk også for foto fra din sommerresidens i den herlige natur i ditt hjemland. Hvis vi ikke hadde truffet hverandre, så hadde jeg ellers kunnet få tak i nytt om deg. I Ulstrup er det vanligvis liten tid til detaljerte fortellinger; men hvis jeg forblir frisk så er jeg med igjen i 1994.

Så tilbake til krigshendelsene i 1944. Den 1.febr.44 ble Lohmann hårdt såret, også hans adjutant. Lohmann som nesten ikke kunne røre seg, ble dratt gjennom snøen av uscha. Fritz Meisse og så kjørt på motorsykel til forbindingsplassen. Jeg sto i døra på en låve sammen med usha. Fischer og så et par russere foran oss i snøskjorter. Vi visste ikke enda at det var russere eller våre egne. Plutselig kom et lyssporprosjekt fra den retningen og traff Fischer i skulderen. Han falt om og jeg bar ham inn i et hjørne hvor det var noe høy og la ham der. Da ropte noen at russerne også skjøt bakfra. Da krøp vi ut et vindu. Lohmann sto der med adjutant og ordonanser. Og så kom det en hel MG-salve. Jeg kastet meg ned ved hushjørnet og reiste meg litt opp, da med et, et slag på hoften min. En kule hadde streifet meg. Bare huden var skrapet av og klærne ødelagt. Uscha. Fischer prøvde med sine siste krefter å komme bort til meg. Jeg tenkte, "Nå er det likegyldig. Bare vekk herifra." Med uscha Fischer på ryggen løp jeg gjennom dyp snø ca. 50 m. Bak oss var det en liten bekk og ved noe kratt fant vi dekning. Det lå et par mann fra S.K. i stilling her. Det som nå var viktig var at saniteteren fikk forbundet Fischer fort og at han kom fort tilbake til forbindingsplassen. Som du også har fortalt om da du ble såret så var det et kappløp med tiden.

Hva som skjedde da Ustf. Halse ble såret kan jeg ikke huske. Det ble meldt over telefon. Det ble sagt at telefonister også samtidig ble informert.

I Narva-brohodet gikk hovedkamplinjen gjennom kirkegården og gikk videre gjennom en høy og tykk sperremur ned til en krattskog i sydlig retning mot Narva. Vi måtte en gang her med feldtelefon og 1 km kabel følge en speidetropp. Vi så ingen russere. En tysk forpost beskjøt oss med MG. Ingen utfall.

En gang til tilbake til min norske kamerat O.stf. Sandborg. Da fronten i sommeren 44 ble trukket tilbake fra Narva lå vi i nærheten av Vaivara. Der var det i februar store slag. Russerne ville her kutte av Narvafronten. Vi fant i august-sep-

tember enda mange døde fra begge sider. Etter at vi hadde bygd en ny bataljonsbunker, ble denne innviet og jeg som ordonans ble befalt til å gjøre dette. Da var alle kompanisjefene i bataljonen, adj., og den gang O.stbf. Knöchlein, regt.kom., invitert. En uscha. med trekkspill sørget for den musikalske underholdningen.

I begynnelsen gikk det ganske folkelig for seg; men etterhvert som alkoholen tok til å virke ble det mere høyrøstet og livlig. Engang grep btl.komandør Gürz meg i håret og mumlet et eller annet. Jeg forsvarte meg og vred handledet hans. Han slapp taket og ba om undskyldning og sa han trodde det var hans sjåfør. Den som drakk minst var Ostf. Sandborg. Jeg hadde litt anledning til å snakke med ham. For meg så det ut til at han var den eldste offiseren blant de tilstedeværende. Ostf. Sandborg falt 30 km øst for Riga(Baldone) den 24.09.44. ved siden av sin melder. Han fikk hodeskudd.Så langt mine erindringer.

Telefonist Viker hadde en lett skade av en granatsplint, ca.25.02.44. Han haltet tilbake mot forbindingsplassen. Hos oss telefonister tok han en liten rast. Jeg måtte ut sammen med en kamerat for å reparere en avskutt telefonkabel. Flere granater slo ned i nærheten. En splint traff Viker i tinningen. Vi fant ham død ved siden av leirplassen vår. Leirplassen var i et tilfrosset granathull som vi hadde dekket i bunnen med granbar.

Dagen før hadde vi funnet en annen norsk kamerat i dypsnøen inne i skogen. Han hadde hodeskudd; men levde enda. Vi brakte ham te stykke tilbake gjennom vanskelig terreng. Derifra overtok en annen kamerat ham og brakte ham til foprbindingsplasse på en slede. Etter det vi fikk vite så døde han der. Hans navn vet jeg ikke lenger. Han var nettopp kommet tilbake fra permisjon og hadde vært 2 til 3 dager ved kompaniet.Da jeg ikke var ved noe kompani, hadde jeg lært denne kameraten å kjenne ganske flyktig ved tilfeldigheter.

I etterretningsavdelingen hadde vi ved Narva en kort tid 2 norske kamerater. En viss Larsen og Olsen. Olsen var sjømann. Han fortalte oss ofte interessante historier som han hadde opplevd.

Kjenner du tilfeldigvis en russer (adserbajdsjaner fra Baku) som løp over til oss den 5.august 1942 i Kropolkin, og som var i troppen til Osch. Robert Stock, 10 kompani, senere hos oscha. Walter Stolze. Jeg var sammen med Gabriel ^{WARTANO} W. i des.43 i Agram. Så senere ved Narvafronten hvor vi ble gode venner. Har enda et bilde av ham sammen med Robert Stock i mars 43 ved Donez. Gabriel er siden febr.-mars i 45 forsvunnet.

Undskyld min skrift(den var bedre før), dette skulle jo også skje i en fart for den 23. går din reise hjemover igjen. Det er enda mere ~~og fortelle~~ å fortelle; men foreløpig gleder jeg meg over vår brevlige tankeutveksling. Jeg ønsker deg en god hjemreise og god helse.

Din tyske kamerat
Fritz W.

Hell, 12.12.93.

Tommy Natedal,
Skien.

Vermistenbildliste von dem Deutschen Roten Kreuz.
Mine kommentarer til denne liste.

Side WC 157.

1. Findal, Einar.	Norsk.	Ukjent for meg.
2. Gulli, Hermann.	"	" " " "
3. Jonsson, Birger.	"	" " " "
4. Kvisler, Kjell	"	" " " "
5. Tunestveit, Olav.	"	" " " "

Tunestveit tilhørte en trio fra 1.batl./23 som ble viden kjent under tilbaketog fra Oranienbaum for sitt mot og kamphumør. De andre var Hedlund fra Halden, og jeg tror at den tredje var Hårberg. De kjempet sammen og drev sin egen kamp. Hedlund falt under et angrep som disse tre hadde satt igang på eget initiativ på en russisk stilling. Hedlund lå bak et maskingevær og dekket de andre to under angrepet. Han fikk hode-skudd. Av datoen 2.44, Stettin kan en anta at Tunestveit var blitt såret ved Narva og var havnet i lasarett i Tyskland.

Side WC 158. Regt. Stab.
Alle her ukjent for meg.

Side WC 159.
Alle her ukjent for meg.

Side WC 160.

1. Malmö, Ottar.	Norsk.	13 - 16 kp. Ukjent for meg.
2. Asbjørn Jaeger Wiik.	"	Antar han var ved SIG. (Schweres Infanteri-geschuts, 15 cm.), 13 kp./23. Opplysninger er tidligere levert.

Side WC 161.

Dette gjelder 1.batl./23. De fleste er savnet i Ungarn hvor de kjempet under divisjon "Wiking". Alle er ukjente for meg.

Side WC 162. Det samme som under side WC 161.

Side WC 163. Det samme som under side WC 161.
1. Sandbeck, Lars. Norsk. Ukjent for meg.

Side WC 164. Det samme som under side WC 161.
1. Strømsnes, Oskar. Norsk. Ukjent for meg.

Side WC 165. Det samme som under side WC 161.

- Side WC 166. 2.batl./23.
1. Berg,Magne. Kan være falt under Tannenberglaget juli-august 44. Ukjent for meg.
2.Bergersen,Kåre. Norsk. Ukjent for meg.
3.Bull,Sven Rosing. Siste etterretning var fra Rostov juni 43.Her må en undersøke blant folk fra "Wiking".Dette Feldpostnummeret kan da ikke ha forekommet ved Rostov. Ukjent for meg.

- Side WC 167.
1. Karlsen, Kjell Odd. Norsk. Ukjent for meg. 7.kp.Undersøk med Hauglid.

- Side WC 168.
Klepsland,Arne. Norsk. Ukjent for meg. 7.kp. Undersøk med Hauglid.

- Side WC 169. Ukjente for meg.

- Side WC 170.
1. Iversen, Åge. Norsk. Ukjent for meg. 7 .kp. Undersøk med Hauglid.

- Side WC 171. 3.batl./23. Her blir det noe å skrive om.
1. Baldus. Frans. Baldus Frans var lenge i 9/23. Jeg mener å huske ham fra Narva. Han kom til kompaniet som skriver og jeg ble godt kjent med ham i Kurland. Men med Baldus som med alle andre skrivere så havnet han også i første linje i Kurland. Jeg traff ham noen ganger under inspeksjoner i stillingene. Da vi kom til Pommern og jeg havnet i 1.linje ble det at Baldus, Jens Gran og jeg hang sammen. Vi var vel de som drev kompanibutikken for Mehler for han satt jo i en kjeller. I Remcow øst for Stargard sa gran til meg at nå måtte vi prøve å sove litt og vi slengte oss ned på gulvet i en villa som lå intil hovedveien. Jeg våknet med et spark i baken av Baldus og han ropte at russerne er brutt igjennom. Jeg løp ut med mg-en og ut på gata hvor det lå en maskingeværskytter fra før og jeg kastet meg ned ved siden av han. Baldus kom etter med ammunisjonskasse og stilte seg på kne mellom oss og uten at det ble sagt et ord begynte vi å skyte slik at når den ene ladet såå fyrte den andre. Gaten var full med russere og de fikk det travelt med å komme seg i dekning for det fyrverkeriet vi laget. Etter en stund roper B. at dette er siste patronbelte og vi må stikke. Vi fyrte av det vi hadde og la på sprang nedover gaten og inn en sidevei. Lysspor smalt rundt ørene på oss; men alle tre kom helskinnet igjennom. Vi gikk bakover og fant Mehler og deler av kompaniet i nærheten av bataljonsstaben. Vi ble forklart at vi skulle gå til motangrep og besette de stillingene vi hadde fra før og prøve å holde disse til det ble dag igjen. Jeg fikk med meg Baldus og 2 belgiske oberjunkere som kom direkte fra Tølz, og beskjed om å ta høyre fløy i nangrepet. Vi gikk da til vi kom

KREMCOW

til skyttergravene og hoppet ned i dem. Belgierne hadde hver sin sturmkarabiner 44 og kunne nå fortelle at ingen av dem skjød. Jeg plukket dem fra verandre og fant at begge manglet slagbolt og var verdiløse. Vi sto da 4 mann der med en MG 42 Baldus hadde en P 38 og oberjunkjerne hver sin Walter PP. Ammunisjon hadde vi lite av. Plutselig ser jeg to mann i mørket og i gjenskinnet fra husene i Remcow som sto i brann, komme mot oss forfra. Jeg anropte dem 3 ganger og baldus hoppet opp på gravkanten og var plutselig i vill kamp på tørre never med en av russerne som hadde gått seg rett inn i stillingen til oss. Jeg fikk jaget en av oberjunkerne ut for å hjelpe Baldus og de greide sammen å fri seg fra russeren. Nå begynte vi å lure på hvor de andre var og jeg satte oberjunkerne til å passe på i hvert hjørne av graven vi var i. En av oberjunkerne ropte at nå trekker de andre og pekte bak oss. Der var syv mann på vei bakover i rask marsj. Så kommer oberjunkeren bort til meg og sier vi må trekke oss vi også. Men jeg kunne fortelle ham at dette var russere og ingen av våre og det kunne jeg se på maskingeværkolbene de hadde. Altså var vi alene igjen der fremme. Nå var gode råd dyre. Oberjunkeren foreslo ild mot russerne; men jeg sa at her blir det ikke noe skyting nå. Jeg ba de tre andre følge meg og dermed marsjerte vi etter russerne bakover. Jeg så at de forsvant inn i en alle med store asketrær og tok peiling på det stedet hvor de forsvant idet håp at de gikk til høyre eller venstre i den alleen. Høy i hatten var jeg ikke da jeg gikk inn i alleen med mg-en i anlegg. Vi fortsatte over et jorde hvor vi ble anropt av folk fra 10. komp. Så traff vi igjen Mehler og kompaniet vårt som slett ikke hadde nådd fram til stillingene vi skulle besette; men hadde snudd og vandret bakover igjen uten å nevne noe til oss.

Vi kom akkurat tidsnok til å være med på neste motangrep som gikk gjennom hovedgata og ut over et jorde og fram til de gamle stillingene som vi besatte en del av uten å møte en levende russer. Men da de først ble oppmerksom på oss så smalt det først et lysspor infanteriskudd påfulgt av en pansersprenggranat. Vi var vel 15 mann der framme. Mehler var selvfølgelig ikke tilstede. Uscha Gran hadde den høyeste tjenestegrad. Baldus og jeg var vel de neste som rotnenfuhrere. Jeg foreslo for Gran at vi måtte komme oss ut før det ble mørkt; men han måtte ha tillatelse fra Mehler, sa han, for ordren fra Bataljonen var at vi skulle holde stillingene. Jeg fikk da beskjed om å løpe tilbake over et åpent jorde på flere hundre meter for å komme inn i Remcow igjen. I kjelleren fant jeg Mehler og la fram for ham om situasjonen vi var i. Jeg fikk da beskjed om å løpe tilbake til de andre og gi beskjed om vi kunne trekke oss inn i Remcow igjen. Hvilket jeg da gjorde. Og vi kom oss uskadd tilbake. Ivan var vel trett og hadde nok med sine plager.

Dette blir vel for mye prat. Jeg var sammen med Baldus i to dager til og i Stargard ble jeg såret og det var Gran og Baldus som fikk meg inn i bilen til en Wehrmacht-soldat som fikk meg til et lasarett i Stargard. Det var da blitt 3.3.45. Det var siste gangen jeg

så Jens Gran og Frans Baldus. Når Martin Bakken kunne fortelle meg i fangenskapet at Gran ble skutt ned sammen med 5 andre da de overga seg, så vil jeg anta at Frans Baldus var en av de andre. Jeg tror bestemt at han holdt seg sammen med Gran.

Når Eivind Schrøder ikke har sett Jens Gran så vil jeg anta at min teori om at de falt ved Schönfelde dagen etter Stargard holder noenlunde stikk.

2. Johan Becker, Hfw. d.v.s. Hauptscharführer. Dette er spiesen for 3.btl.staben. Jeg var i forbindelse med ham noen ganger sammen med vår spies, Hauptscharführer Fritz Harbusch.

Siste sted man hørte fra ham var fra Kustrin ved Oder i april 45. Han har vel forsvunnet i den siste store sovjetoffensiven fra Oder og fram til Berlin.

3. Beckhuis, J. Willem. Nederlender. Siste melding i januar 45. Kurland.

Det eneste jeg hørte om en hollender i vårt kompani fikk jeg høre av Lieb, en tysker i vårt kompani. Han hadde i januar 45 fått en hollender i stillingen sin foran Priekulen. De satt sammen i stillingen og Lieb hadde bemerket at hollenderen skulle trekke til seg hodet og ikke være for dumdrøst med å stikke det fram. Så å si i det samme det var sagt får hollenderen et tau rundt halsen og blir trukket ut av stillingen av to russere. Lieb skjøt dem ned i fra hullet der han satt; men oppdaget fort at det ikke var bare to av dem. Han anslo styrken til ca. 30 mann. Under skytingen fikk Lieb et streifskudd i hodet. En Uscha. kom ut med en mg fra en bunker lengere bak og startet kampen derifra; men han måtte se å komme seg i dekning. Russerne fikk det nå travelt med å komme seg over til sine egne, men de tok med seg alle sårede og falne før de forsvant. Dette var en månelys natt og russerne hadde krøpet i en tilfrosset vanngrøft og i snøen hadde dette gått lydløst for seg, inntil de kom bak våre stillinger og de dro hollenderen ut. Hollenderen var død etter denne bataljen. Ellers hadde vi ikke hollendere i 9.

Hstf. Mehler får høre om dette rabalderet og ringer til en troppfører, Ustf. Rothölzer, og ber ham gå ned til den angrepne stilling for å se hva som hadde foregått. Rothölzer tar på seg sin russiske vinterlue og tar med seg Uscha. Grasegger som også har russisk vinterlue. Det hadde vært på moten en lengere stund å anskaffe seg slik lue på "spahtrupp" i lengere tid.

Da Rothölzer og Grasegger kommer ned mot stillingen i månelysen blir de anropt 3 ganger og Rothölzer svarer med sitt navn "Rothölzer" 3 ganger og det var jo ikke nattens parole, slik at det ble åpnet ild på de to med russeluene og begge ble såret og kom bort fra kompaniet. Som om dette ikke var nok går Lieb opp for å få en forbindelse på streifskuddet i hodet og tramper på en "fyrstikkeskemine som russerne hadde strødd rundt i stillingen før de forsvant. Han fikk store smerter i fotbladet på den minesprengte foten og lå noen dager ved trosset; men smertene ville ikke gi seg og det viste seg ved røntgen på divisjonslasarettet at flere små ben i fotbladet var knekt. Siden så vi ikke Lieb.

4. Binder, Johan. Jeg tror denne Johan Binder var i 9. Vi hadde to stykker med samme navn. De var fettere og fra Siebenburgen i Romania. Den første

Falt i starten ved Narva og ble begravet sammen med Leif Anda i samme hullet som vi grov. Dette skjedde i et område på Kreenholm i Narva. Datoen for siste brev passer med tidspunktet for begravelsen. Den andre Binder, Johan falt juli/aug.44 og ble gravlagt i Sillamae ved en veikant.

- 5.Dams,Karl Ukjent. Kan ha vært blant de som ble overlatt til 2.batl. under Tannenbergslaget.
- 6.Eckenreiter, Sepp Ukjent for meg. Kan ha vært i samme situasjon som nr.5.
- 7.Graef,Georg “ “ “ “ “ “ “ “ “ “ “ .5.
- 8.Hilger,Robert “ “ “ . Kan være at han var blant de reservene vi fikk tilført kompaniet etter at vi kom ned fra Kurland.
- 9.Huber Helmut. Ukjent for meg. Siste etterretning Okt.44. Vi hadde store tap i kampene på denne tia.
10. Kakies,Erich. Ukjent for meg. Han må ha kommet til komp.etter at jeg forlot det.
- 11.Kramer,Karl Det samme som for nr.10.
- 12.Kremke,Friedrich. “ “ “ “ “ 10.
- 13.Krose,Paul “ “ “ “ “ 10.
- 14.Kurz,Emil “ “ “ “ “ 10.
- 15.Lange,Erich “ “ “ “ “ 10.
- 16.Lanzet,Heinz Ukjent for meg.
- 17.Larm,Knut Hanhar vi skrevet om før. Falt i kampene ved Beldone,Riga.
- 18.Linke, Karl Ukjent for meg.
- 19.Marx,Josef “ “ “ “ .
- 20.Metzner,Wilhelm “ “ “ . Sassenhagen var vårt første oppholdssted for nyoppstilling etter at vi kom fra Kurland.
- 21.Miesner,Karl Ukjent for meg.
- 22.Nink, Friedel. Feldwebel. Vi fikk foran Priekulen en feldwebel som hadde hatt med hestetross og gjøre og ville helst tilbake til det han holdt på med;men da han fikk høre at vår divisjon skulle trekkes tilbake fra Kurland og overføres til Tyskland priste han seg lykkelig over å få være sammen med oss. Dessverre var han en av de første som falt ha vi kom i kamper i Pommern. Om dette var Nink er jeg ikke så sikker på.
- 23.Rausch,Karl. Ukjent for meg.
- 24.Sander,Konstantin “ “ “ “ .
- 25.Sedlacek,Hans “ “ “ “ .
- 26.Selig,Anton “ “ “ “ .
- 27.Støhr,Franz “ “ “ “ .
- 28.Strøbele,Gebhard “ “ “ “ . Tannenbergslaget.
- 29.Ziemann,Otto “ “ “ “ .

Jeg har her gått gjennom denne lista og har prøvd å finne kjentfolk blant disse. Jeg håper det har noen interesse.

Hjertelig hilsen.

P.S. Takk for brev. Skal svare så snart som mulig.

Hell, 05.01.94.
Trygve Rønning.

Kjære Egil Nilsen!

Jeg vil få takke for det fine kortet jeg fikk til jul. Nå er det en god stund siden jul så det er på tide å gi lyd fra seg. Ja, jeg hadde den glede å lære Jentoft å kjenne under en tid hvor kameratskap og offervilje var det som preget tiden der vi holdt til. Vi kalte ham bare Jentoft for det var et greit navn. Ærlig talt så visste jeg ikke om noe annet navn på ham. Men det var den gode kameraten og det mannfolket, en som en kunne stole på som var det mest fremtredende ved ham. Jeg har nok til sammen tilbrakt noen timer i hyggelig prat med ham i døra og utenfor kjøkkenbilen i 9. kompani Norge. Han var kokk hos oss og han laget god mat, noe som var livsviktig for de guttene som lå fremme i stillingene og hadde det vondt. Det var nok mang en livsgnist som ble tent på ny der fremme når maten fra Jentofts gryte kom fram.

Første gang han kom til 9.kompani måtte være ved Narva og det var vel på vårparten i 44. Det er jo så lenge siden at det kan være ting som går litt skakt oppi hodet. Kokken før ham var fra Romania; men på grunn av mannskapsmangel kom han fram i første linje og ble borte. Etter ham kom Jentoft til oss, så vidt jeg kan huske. I de siste dagene av mars dro jeg på permisjon og kom ikke tilbake til Narva før i juni, og da var det vel at jeg traff Jentoft ved kompaniet.

Martin Bakken var jo også i 9.komp. og han kjente jeg meget godt. Jeg har av og til forbindelse med hans sønn, Inge Bakken, som bor på Lillestrøm. Knut Baardseth kjente ham fra Legionen og Odd Angelsen kanskje fra 1.komp. Norge. Jentoft kom vel til oss da restene av 1.batl. ble fordelt på 2. og 3. batl. ved Narva.

Jentoft var i 9.komp. som kokk helt til i oktober 44. Det var under de harde kampene ved Priekulen i Kurland i slutten av oktober at Martin Bakken og Jentoft ble overflyttet til bataljonsforbindingsplassen som bærere for sårede og Martin og Jentoft ble et bårelag. Jeg prøvde å holde meg orientert om hva som skjedde med dem; men det var vanskelig å få tak i nyheter om dem. Men jeg fikk da ad en eller annen kanal tak i at Jentoft var blitt alvorlig såret og noe mere fikk jeg ikke tak i den gangen. Det gikk hardt utover trosset ved 9.kompani i Kurland. Vi var jo en nokså stor stab ved trosset, men den ble tynn mot slutten. Av 8 mann pluss 4 russere som var den staben som var ved trosset var det kun en mann pluss russerne igjen der bak. En ny tross-sjef kom til etter at Harbusch falt da han drog frem til kompaniet en kveld. Jeg var kompaniets våpensmed og jeg flyttet også fram i stillingene.

Etter krigen i amerikansk fangenskap traff jeg igjen Martin Bakken i Dachau. Og jeg fikk da høre om hvorledes de hadde det sammen. Men de opplevelsene har du vel fått høre av førstehånd, Martin Bakken.

Jeg har fra M.A.Hauglid fått utklipp av aviser som forteller om hvorledes det gikk med Jentoft. Det er sterk å beklage at disse bandittene ikke tør stå fram å fortelle om sine heltedåder. Men slik var de jo, de som hadde mye å ta igjen for å vise sin

nasjonale holdning. De hadde vært godt bortgjemt under krigen.

Av andre som kjente Jentoft som idag lever vet jeg bare av Willy Haarstad som også var ved 9.kompani's tross. Hans adresse er Torke Terrasse 15, Gjøvik.

Av billedmateriale har jeg lite; men et bilde har jeg av Frits Harbusch, kompaniets "mor" stående foran en kjøkkenvogn slik som Jentoft ofte sto når han ventet på at maten skulle kokes ferdig. Jeg sender med et kopi av det.

Jeg håper at jeg har kunnet skrive mere om Jentoft; men slik som vi ledve livet der vi var, var det ikke tid til annet enn å arbeide og prøve å sove litt innimellom og så lenge vi viste at vi hadde en god kamerat i nærheten så var vi godt fornøyd.

Skulle det være noe mere som dukker opp så skal jeg holde deg underrettet.

Hjertelig hilsen til dere.
Trygve Rønning.

Regiment NORGE M.KOMP.

3. Zug

1. gruppe

Uscha Frits Müller fra start i Auerbach frem til
Stilling ved Uranienbaum.

Uscha Leite kom til oss etter Julaften eller først på
nyåret44 i det vi skiftet stilling

Så langt jeg kan erindre besto gruppen av flg.

Binder Johan fra Siebenburgen falt ved Narva før jeg ble
såret.

Fougner Per han falt MEN JEG VET IKKE NÅR:

Gloslie Erling fra Ski han ble såret 17.02.44 og døde
i sykebil på vei fra Narva jeg var i samme bil

Grande Torleif Han ble såret i første trefning vi hadde på
rettretten fra Oranienbaum Kjeveskudd

*Lyngstad Kåre fra Inderøy han var reist på perm til Norge
før rettretten Fallt senere

Olsen Ivar fra trondheim ble såret 17 02 44 v Narva

Stahl Vet ikke hva med ham han var fra Solingen

Så er det to navn jeg tror er rette, men ikke kan stå for:

Martinsen undersetsig han kom til oss fra vaktbataljontj-
i Nordland, Tvangsarbeidsleirvakt. Mener han
hørte hjemme på Toten, sønn av lærere.

Speck eller Fleish også fra Sibeburgen.

Jeg møtte Grande igjen i innherrat fangeleir i 46, senere
hjemme hos ham i Malm, hvor han senere omkom i Gruva.

Uscha Müller traff jeg i Glücksburg ved Bataljonstreff i 90
men han fikk kalde føtter og forsvant. kan godt
forstå hans sammvittighet var dårlig.

Dette er jo alt husken gir etter 50 år. og de fleste uten noen
kontakter underveis. Mitt første treff var på bussreise til
Ulrichsberg 1988.

Ivar Skarlo

Trondheim, 0302094

Hell 04.02.94.
Trygve Rønning

Hei Tommy!

Takk for brev og fortsatt godt nyttår. Ja, Willy Haarstad er ikke så lett å få til å ta i pennen. Jeg sendte julekort til ham og fikk hilsen tilbake gjennom telefonen. Nå tok jeg en telefon til Willy og han sier at han ikke har fått noe brev i fra deg; men vil mer enn gjerne svare deg hvis han får et nytt brev. Han påstår han husker alt han har vært med på. Så prøv på nytt. Adr. er Torke Terrasse 15, Gjøvik.

Jeg vedlegger brev som jeg har oversatt etter beste evne som Ivar Skarlo har sendt meg. Jeg har spurt ham om jeg kunne sende dette til deg. Alt i orden fra hans side. Vedlegger også det han har sendt meg om den gruppen han var i 11.komp. Denne Fritz Withrig skulle vi ha fått mere fra, for han sitter sikkert inne med en hel del opplysninger som sambandsmann ved bataljonsstaben og som var der hvor noe foregikk. Jeg har bedt Ivar holde forbindelsen med ham.

I mai er det bataljonsmøte igjen i Ulstrup ved Flensburg. Hit kommer nå også de som før bodde i DDR. Deriblant F. Withrig. Han som ordner med innvitasjonene til møtet er Herbert Müller. Karl Kutsch kommer også sikkert. Knut Baardseth, Ivar Skarlo og jeg har meldt oss på. Det som da hadde vært toppen var om du hadde hatt tid til å slå følge for da kunne vi ha truffet de som var igjen av de som husker noe fra regimentets kamper. Lohmann pleide å være med men for to år siden var han syk. I en samtale med Inge Bakken for en stund siden kunne han fortelle at Lohmann var veldig syk og lå på sykehus. Du får se etter om du kan avse tid til en slik reise. Det skulle da med hjelp av en del korrespondanse å få til de opplysninger som trengtes for å stable 9. kp. og 3.btl. historie på plass. Jeg vil også peke på at uscha. Glosli må huske en hel del i fra oppstillingen og oppholdet i Kroatia og Oranienbaum og tilbaketoget derifra så lenge han fikk være med.

Når det gjelder Jens Gran så er det min teori at han falt i tiden etter at han stabled meg inn i en bil i Stargard og ønsket meg alt bra og til Eivind Schrøder kom til kompaniet og det siste var vel noen dager etter Stargard. Jeg ble etter min tidsoppfatning såret i Stargard den 3.3.45. på formiddagen under forsøk på å skaffe kompaniet mat og ammunisjon sammen med Jens Gran og Franz Baldus. Eivind Schrøder sier han ikke møtte Jens Gran og Karl Kutsch sier det var ingenting igjen av 9.komp. i Stettin da han kom tilbake dit fra taperhetspermisjon. Altså mener jeg at Jens må ha blitt borte i mellomrommet hvor jeg kom bort og at Eivind Schrøder kom til kompaniet. Idag tror jeg ikke at noen kan gi oss en bedre forklaring hvis da ikke denne Withrig kunne sitte inne med noe. Jeg vet foreløpig ikke hvor lenge han var med i regt. Kanskje helt til Berlin.

Hvor ble det av Anne Moxness. Hun var datter til min lærerinne i skjønnskrift på Strinda Kommunale Høyere Almenskole. Fikk ikke Anne EK 2 for sin innsats under bombeangrepene i Tallinn i 1944?

Takk for tilsendte kart. Grønnerøds navn passer inn der hvor han var da han var kompanisjef for 9.komp. Det var på en tid da det var harde kamper om Narvabrohodet. Han var vel også i 10.kp.

Av det Ivar Skarlo skriver så var det kompanisjefen i 11kp. som tok over 3.btl./23 etter at Lohmann ble såret. Jeg mener å huske at Spørle ble overført til Divisjonsstaben under tilbaketoget; men dette får jeg høre etter om når jeg

møter de andre i Flensburg.

Når det gjelder ustf. Hagtun så har jeg ikke truffet ham i 9.kp. og derfor setter jeg et stort spørsmåltegn ved dette. Jeg har jo personlig gått gjennom stillingene til 9.kp. mange ganger og av troppførere kan jeg ikke huske ham. Vel det betyr kanskje bare at jeg ikke var våken nok; men jeg skal ta opp dette med Karl Kutsch når den tid kommer, han vet i alle fall hva som foregikk i våre stillinger.

Når det gjelder mine språkstudier så er jeg glad jeg kan fortelle deg at russisk heldigvis har bare seks kasus:

Nominativ, akkusativ, genitiv, dativ, instrumentalis og lokativ.

Og glad er jeg. Det er nok finsk som har det uhyggelige store antall kasus. Tysk har 4 kasus. De fire første som er nevnt for russisk.

I det stoffet som du skriver om angående bataljonsstaben tror jeg at vi får kontakte folk som var midt oppe i det. Jeg tenker da på Oscha. Fritz Weisse og Fritz Withrig. Withrigs beskrivelse er vedlagt i hans brev til Ivar Skarlo som jeg oversatte. Etter Spørle overtok en som kompaniet ikke var særlig fornøyd med etter det jeg forsto. Jeg skal skaffe opplysninger om dette. Det som foregikk i kompaniet med ledelse må jeg få brakt nærmere opplysninger om på bordet.

Jeg husker bare Kjell Martinsen i 9.kp. etter Tannenberglaget det vil si da vi frisket opp kompaniet ved Toila/Voka. Vel best ble han jo kjent for at han gikk først inn i et godt avmerket minefelt, fordi de ikke tok seg tid til å gå rundt. Dette var jo ingen genistrek. De hadde jo gått rundt da de gikk ned på stranden og visste godt om veien tilbake.

Jeg sender med et kopi av kartet over Pommern og har merket av de mest kjente navn. Ruta til Pettersen har jeg sånn omtrent merket av samt min egen. Riktignok hadde jeg et par turer fram til kompaniet under tilbaketoget fra Arnswalde. Men hvor det gikk på ville veier i ukjent landskap, husker jeg ikke. Den første uka etter at kompaniet lå i innsats mot Arnswalde var jeg i Falkenberg ved regt. bilverksted og skiftet bakaksel og radiator på min Opel Blitz. Dette måtte jeg gjøre helt alene mens en oberschf. og en hschf. gikk rundt og fikk tia til å gå.

Jeg får sette meg ned og skrive til diverse karer i Tyskland for da å se om vi kan skaffe frem noe nytt.

Med hjertelig hilsen
Trygve.

Hei Knut! Hell, 5. 2. 94.

SENDER HER NOE AV DET
SOM ER OMSKREVET MELLOM
NATEDAL OG MEG + DIVERSE
ANNET.

DE HJERTELIGSTE HILSNER
TIL DERE ALLE

IRYNE

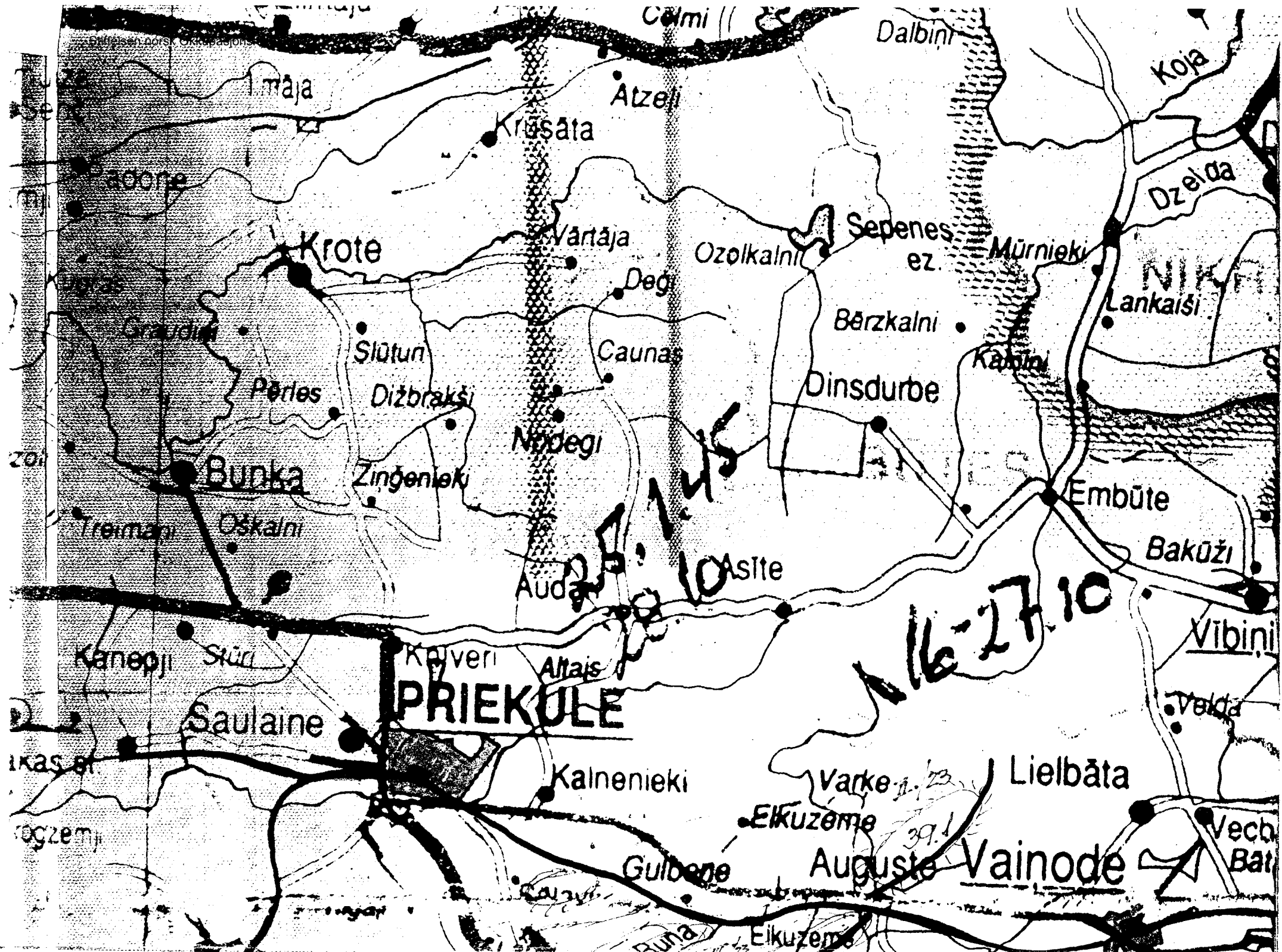
DER STAR SKREVET!

15.10.44. Høstplan Katria - Lürland

JNN I STILLING LANGS JERN-
BANELINJEN TRIEKULEN -
VAINODE

II./23. NORD FOR JERNBANELINJEN
PÅ HØYDE 39.1
III./23. SØR FOR JERNBANELINJEN PÅ
PFERDEKOPT HØYDE.

Čalmi

Dalbiņi

Koja

Dzēlda

Lankaiši

Embūte

Bakūži

Vībiņi

Vēlda

Lielbāta

Vēcb. Bat.

Sepenes ez.

Mūrnieki

Ozolkalni

Bārzkalni

Kabīni

Dinsdurbe

Dēgi

Caunas

Nādegi

Audņi

Altaiši

PRIEKŪLE

Kalnenieki

Varke

Eikuzēma

Auguste

Vainode

Gulbene

Eikuzēma

Pūna

Ātzeli

Krūšāta

Vārtāja

Krote

Slūtun

Dīžbrakši

Pārles

Bunka

Zīņenieki

Oškālni

Treimāni

Graudīni

Adone

Imāja

16-27.10

1945

Divpilsēn. d.orsk. Orakabājoni

ogzem

ikas

20

50

10

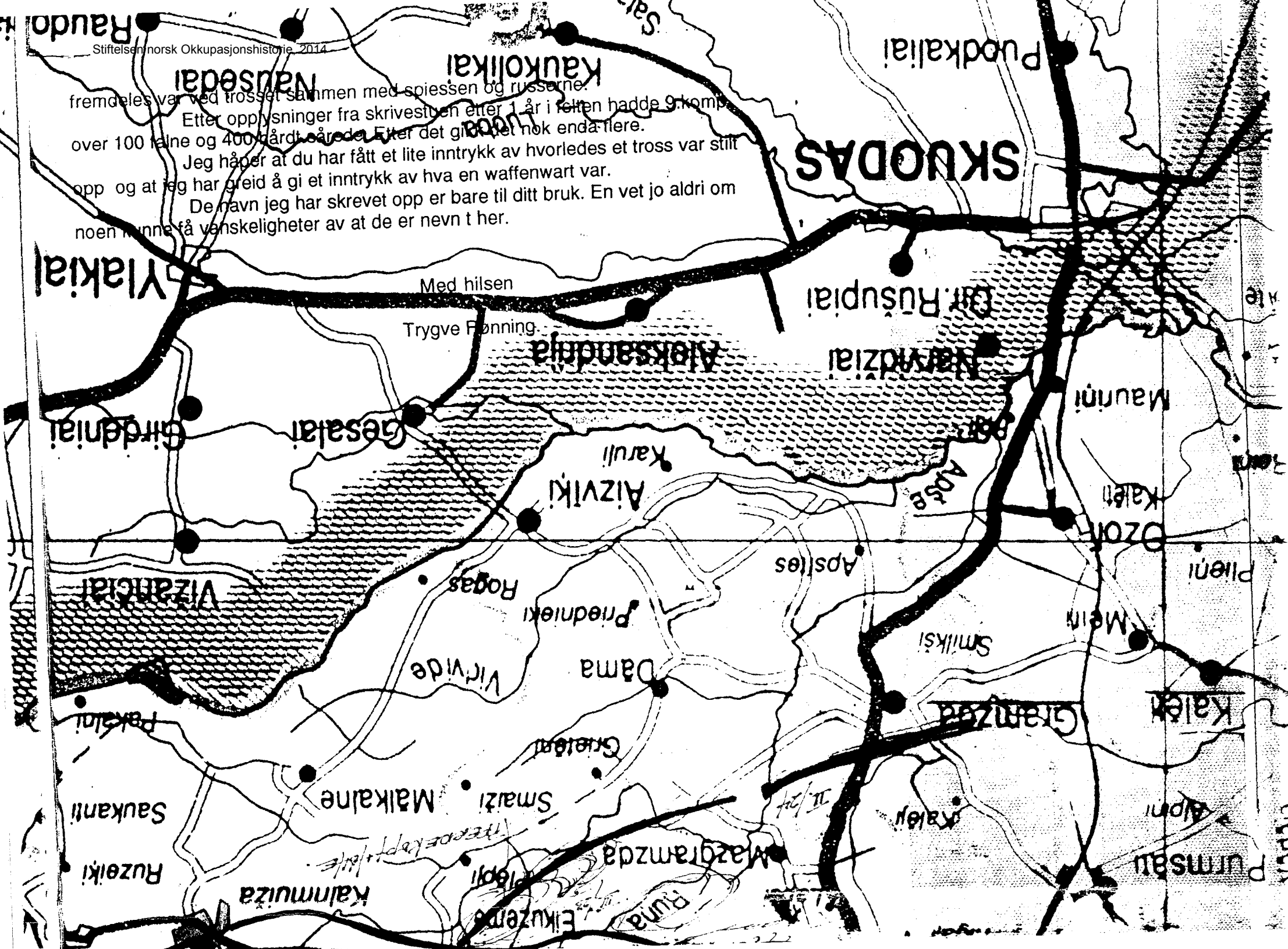

fremdeles var ved trosset sammen med spissene og russerne.

Etter opplysninger fra skrivestuen etter 1 år i feltet hadde 9 komp over 100 falne og 400 hårdt sårede. Etter det gikk det nok enda flere.

Jeg håper at du har fått et lite inntrykk av hvorledes et tross var stilt opp og at jeg har greid å gi et inntrykk av hva en waffenwart var.

De navn jeg har skrevet opp er bare til ditt bruk. En vet jo aldri om noen kunne få vanskeligheter av at de er nevnt her.

Das große Haff

